

Csendben Isten előtt.

Egy lelkipásztor önvallomásai.

(Csel. 20, 17—36.)

4. Nyilvánosan és házanként.

„És tanítsalak titeket nyilvánosan és házanként... Azért bizonytságot teszek előttetek a mai napon, hogy én mindeneknek véréből tiszta vagyok.“

Ez aztán szívet elállító vallomás!

Teljes aláztatosságú ember lévén, aki mondja, nem lehet ostoba gőg; érzékeny lelkiismeret beszél, tehát nem lehet szárandó felületesség. Tökéletesen igaz kell hogy legyen: „Én mindeneknek véréből tiszta vagyok.“ Ezért szívet megállító vallomás.

Pál azon a mértéken méri meg magát, melyet Ezékiellel állítottatott föl az Úristen őrállók, próféták, apostolok számára; s bizonytságot mer tenni arról, hogy senkinek vérének nem kívánhatja meg tőle az örök Bíró. Nem kívánja meg tőle, mert az Úr nevében megintette útján a gonoszt mindahányat. (Ez. 3.)

Jaj, ez a mérték! Ki mer közülnk alája állani? Nem lesznek-e sokan, sokan az utolsó ítélet napján, kik saját vétkök miatt hálnak meg ugyan, de vérüket a mi kezünkől kívánja meg az Úr, mert nem tettük híven az őrállók kötelelességét, nem intettünk és nem tanítottunk mindenütt mindeneket!

„Nyilvánosan és házanként.“

Hogy mi felavatott szolgálai az Istennek nyilvánosan hirdetjük az ígét: roppant felelősség. Ez csakugyan a legnagyobb szolgálatunk! Még ma is. Készülnk-e reá minden esetben alaposan, tekintet nélkül a jelenlévők számára, rangjára? Továbbá: igyekszünk-e mindenkit elérni? Nem fosztjuk-e meg igehirdetésünket igazában véve a nyilvánosságtól kedvezőtlen feltételek emlegetése ürügyén? Hiszen Efezus se várta Pált keresztyén szószékkal, szervezett egyesületekkel. Népmisszió, evangélizáció, terjeszkedő igehirdetés — a nagy nyilvánosság előtt, erre is kötelezve vagyunk.

És a házanként való lelkipásztorkodás? Az egyes lelkeknek keresése, kísérgetése, pásztorolása? A mennyei angyalok bizonyára nemcsak azt számolják, hogy hányszor hágtunk fel a szószék lépcsőin, de azt is, hogy hány alacsony küszöböt léptünk át, hány betegágyra hajoltunk le, hány gyónónak adtunk feloldozást.

Sokan bizatnak ránk. Vannak, akik maguktól hozzánk találnak s vannak, akikhez nekünk kell elmennünk. De minddel találkozunk kell, mégpedig az ígével az ajkunkon.

Ügy töltsd be papi szolgálodat nyilvánosan és házanként, hogy mindeneknek, de igazán mindeneknek véréből tiszta légy!

Scholz László.

A dolgozó szobában.

A háboru előtti és a jelenlegi teológiai munka főirányai.

III.

1. Mindezek azonban a teológiai eszmélésnek csak elemei és mozgatói voltak, nem maga az új tájékozódás. Ez első sorban *Barth Károly* nevéhez kapcsolódik. Igazságtalanság volna ugyan a teológiai gondolkodásban és kutatásban a világháború után bekövetkezett nagy irányváltozást egyedül Barthnak tulajdonítani. *Schlatter* évtizedes munkájának a magvetése is most ért be. Mellette különösen *Heim Károly* tübingeni professzort kell megemlítenünk. Életmunkája alapvető jelentőségű különösen abban a tekintetben, hogy a keresztyén hitnek hogyan kell az új tájékozódást keresnie a modern világfelfogás szemléleti formái és gondolkodási kategóriái közt. Azonban az kétségbevonhatatlan, hogy a Barth Károly munkájával megalapozott mozgalom átütő erejű dinamikájával mindenki számára érezhetővé tette a bekövetkezett változást. A „krízis“ teológiája vagy a dialektikus teológia, ahogyan ezt a teológiai iránynak vagy iskolának alig mondható mozgalmat a kezdeti stádiumában nevezhetjük, oly elemi erővel, olyan széleskörű hatással lépett fel, hogy befolyása alól pozitív vagy negatív formában alig vonhatta ki magát valaki a teológiai gondolkodás terén s akik kivonták magukat a hatása alól, azok csakhamar egy letűnt világ múzeumi emlékeinek a benyomását keltették. Ez áll annak ellenére is, hogy a Barth által elindított mozgalom rövid idő alatt a belső tartalmi változásoknak és alakulásoknak igen gazdag skáláját futotta meg. Ezeket a változásokat ebben az összefüggésben nem is kíséreljük mind figyelemmel.

Döntő fontosságú azonban annak a kérdésnek a felvetése, hogy mi az alapvető jellemvonása az új teológiai gondolkodásnak. Ezt egy mondattal abban lehet megjelölni, hogy az új tájékozódásnál a teológiai gondolkodás kiindulópontja és középpontja ismét az *Isten ígéje* lett. Amíg a *schleiermacheri* tájékozódású „modern“ teológia gondolkodásának a kiindulópontja és centruma is valamilyen formában a vallásos tudat, az újjászületett egyéniség, vagy — hogy *Tröltsch* kifejezőmódját használjuk, — a vallásos apriori, addig minden új teológiai tájékozódás mintegy kopernikuszi fordulattal Isten ígését állítja a középpontba és az ige teológiája akar lenni.

Barth maga teljesen a század eleji teológiai liberalizmus neveltje volt s a liberális kultúrprotestantizmus eszmevilágában indult neki lelkeszi szolgálatának. Itt, egy svájci gyülekezetben a gyakorlati lelkeszi munka során lett égetővé számára az az

ige, amelyet hirdetni kellett. Eleinte a Kutter és Ragaz képviselte vallásos szocializmus gondolkörében keresett tájékozódást, maga is belépett a szociáldemokrata pártba, ami később sajnálatos módon befolyásolta állásfoglalását még akkor is, amikor a szociáldemokrácián már régen túl kellett volna lennie. Erős hatásokat nyert azután Otto-tól és utóbb a Luther-kutatástól és általában a teológiai eszmélés egyéb előmozdító tényezőitől is. Safenwili, parasztokból és munkásokból álló gyülekezetében úgy ismerte meg a hitetlen és egyházellenes munkástömeget, mint az egyházat állandóan fenyegető veszedelmet, mely az egyház létét kérdésessé teszi. Mint láttuk, Kutter a szocializmust eszköznek látta Isten kezében, mellyel Isten azt juttatja érvényre, amit az egyház elmulasztott. Így a szocializmus kifejezőjévé válik Isten igényének, melyet az egyház iránt támaszt. A szocializmusnak ez az értelmezése Bartha mély benyomást tett s a szocializmus által az egyházban előidézett válságot, krízist teológiailag értelmezve alkotta meg a krízis teológiáját. Isten előtt az ember kerül állandó krízisba, s most e felismerés világitásánál Barth az időnek és örökkévalóságnak a permanens krízisében látja meg a Római levél témáját. Ezt a krízis teológiáját szólaltatja meg a „Der Römerbrief“ 2., 1922.-i kiadása, amely az új teológiai tájékozódást elindította. Megjelenésekor Barth „Römerbrief“-je azért tett olyan lenyűgöző hatást, mivel a háború utáni összeomlás, a gazdasági válságok, inflációk, a szellemi életben felszakadt összeomlás (istentelenségi mozgalmak, bolsevista és kommunista propaganda előtörése) idején a korhangulat kérdéseire eleven figyelő szemmel kereste a feleletet. Barth „Römerbrief“-je nem kommentár a megszokott értelemben, még kevésbé „írásmagyarázat“, bár kétségtelen, hogy a reformátorok írásmagyarázatának felhasználásával sok olyasmit meglátott a Római levélben, amit a hivatásos írástudomány a maga sokszor papiros-problematikájával észre se vett. Ezért érezte — és érzi még ma is — az olvasó úgy, hogy Barthnak sikerült a Római levelet megszólaltatnia, a majdnem 2000 év távolságát az apostol és korunk közt ledöntenie. Ez az érzés megmarad akkor is, ha az ember meglátja, hogy Barth lényeges pontokon (pl. mikor a „pistis“ szót, a „hit“ helyett „hűség“-gel fordítja,) nem értelmezi a levelet, hanem beleolvassa saját teológiáját. Különösen fájdalmas a mai olvasó számára az a sokszor igazságtalan rajz az egyházzól, amelyet a 9—11. fejezet értelmezése folyamán ad, s amelyben a szocialista szemléletmód szempontjai érvényesülnek. Ennek ellenére ezek a fejtegetések a maguk idejében ugyancsak felrázták az egyház embereit, mivel az egyházon belül és az írásmagyarázat igényével szólalt meg az, ami különben csak az egyházon kívül hangzó támadás volt. Hasonlóan fontossá vált Barthnak az I. Korinthusi levélről „Die Auferstehung der Toten“ címen közzétett könyve. Mint írásmagyarázat ellen ugyancsak sok és megokolt kifogást lehet emelni ellene. Ellenben az a nyomaték, mellyel — mint már a Római levél magyarázatának

kapcsán is — az evangélium eszkatologikus meghatározottságát kidomborította, átütő erővel hatott a háború utáni nemzedékre.

Mindezzel Barthnak eredetileg nem volt szándékában új teológiai iskolát alapítani. Ahogyan mondotta, „széljegyzet“ akart lenni mondanivalója minden teológia számára. De már az első műveiben, a „krízis teológiájában“ feltűnnek azok az elemek, amelyeknek alapján a barthianizmusról, *mint dialektikus teológiáról* szoktak beszélni. A 19. század leíró lélektani és történeti módszerével szemben Barth teológiája dialektika. Ez a megjelölés Barth teológiájának a filozófiai helyét mutatja meg. Hogy ezt megérthessük, mindenek előtt azt kell hangsúlyozni, hogy Barth a szó szoros értelmében *teológiát* akar. Ez azt jelenti, hogy teológiájában nem az ember kegyes érzelmeiről („fromme Gemütszustände“), nem kegyességről van szó, hanem Istenről. Isten valóban Isten, a szabad Úr, aki az emberre nézve és így a teológia számára is sohasem objektum, „tárgy“, adottság, hanem mindig szubjektum, alany, kiindulópont. Ezért Isten nem is tapasztalataink vagy ismerésünk „tárgya“, vele nem rendelkezhetünk sem a történelem folyamán (l. ortodoxia), sem élményeink során (pietizmus, romantika). Ellenkezőleg, Isten rendelkezik velünk. Nem adottság, hanem ő adja magát, úgy és akkor, amikor ő akarja. Nincs itt a kezünkügyében, hogy vele rendelkezhetnénk, hanem állandóan és mindig újból jön hozzánk. Mindebből világos Isten transzcendenciája, melyet Barth a 19. század teológiájához képest és vele ellentétben megdöbentő nyomatékkal hangsúlyoz és érvényesít. Isten transzcendenciájának a megjelölésére szolgál — mivel itt a megszokott kifejezési formák alkalmatlanok, — a paradox dialektika, amely mintegy átugorja a transzcendencia színében feltáruló szakadékot.

Ha ma Barth régebbi írásait olvassuk, melyekben dialektikus teológiáját megalapozta, úgy lépten nyomon érezzük már kifejezésmódján is a filozófiai hatásokat. 1925-től fogva azonban ezeket a hatásokat fokozottan igyekezik levetni s ennek jele, hogy azóta teológiáját az „ige teológiájának“ mondta. Isten transzcendenciáját nem szabad úgy értenünk, hogy ez a kinyilatkoztatást megszünteti. Nem, csak arra figyelmeztet, hogy a kinyilatkoztatás a szabad Isten csodálatos cselekedete. Azaz a szó szoros értelmében kinyilatkoztatás, cselekedet a Jézus Krisztusban, éppen abban a Jézus Krisztusban, aki embervoltával egyúttal mintegy lepel alatt rejti az Isten kinyilatkoztatását. Ez más szóval azt jelenti, hogy a kinyilatkoztatás révén Isten nem válik olyan nyilvánvalóvá, hogy most azután mintegy titoktalan leplezetlenségben állana előttünk. Isten kinyilatkoztatása állandóan actus, cselekedet marad s az ige is, mellyel önmagát kinyilatkoztatja, esemény, cselekedet, nem a megfogható, mintegy időfölötti igazságok rendszere. Isten igéje csak mint esemény, nem mint principium vagy mint „elv“ valóság. Ezért lehetséges, hogy olvasom vagy hallom az ígét, sőt akármilyen tökéletesen is elrecitálhatja azt valaki előttem, az mindaddig

nem lesz Isten ígéje számomra, amíg az engem döntésre készítő eseménnyé nem lesz, vagyis mindaddig, míg benne Isten nem szól hozzám. Isten üdvösséget szerző cselekedete így lép a teológia horizontjába. Barth teológiája ezen a ponton válik nagy nyomatékkal krisztocentrikus teológiává.

Nem bocsátkozhatunk Barth teológiájának a részletes elemzésébe. Csak azt kell még röviden megemlítenünk, hogy Barth nem állott meg azon a ponton, melyet az ige teológiájának az értelmében kifejtett, hanem gondolkodása tovább haladt addig a pontig, amit az egyház teológiájának lehet nevezni (a „Christliche Dogmatik, I. Lehre vom Wort Gottes“ címen 1927-ben megjelent dogmatikáját már 1932-ben átdolgozva „Kirchliche Dogmatik“ címen adta ki).* Most Barth az egyház üzenetét szóltatja meg, azt az üzenetet, amely az Írásban van adva s melyet az egyházi dogma van hivatva kifejtetni. Barthot fejlődésének ezen a fókán jellemzi az egyház dogmájának szinte skolasztikus elmeállással való kifejtése. Lassanként mind élesebben intezgrálódik a kálvinizmus irányában és mind merevebbé lesz fejtegetéseiben.

Addig azonban, amíg Barth ide eljutott, a háború utáni teológiai gondolkodás és eszmélés is jelentős állomásokat futott végig. Barth harcát kezdetben több szövetséges társsal indította el. Kezdetől fogva fegyvertársa volt *Thurneysen Eduárd* bázeli lelkész, aki mindvégig fegyvertársa is maradt. Munkatársai közül legjelentősebbé *Brunner Emil* zürichi és *Gogarten Frigyes* göttingeni professzor lettek. Egyik sem volt Barth tanítványa, hanem hasonló előfeltételek által meghatározott törekvések és a teológiai gondolkodás egyezősége teremtettek közöttük munkaközösséget. Mások, mint *Althaus Pál* erlangeni professzor ugyan erősen Barth dialektikájának a hatása alá került, azonban azt annyi önállósággal és annyi lutheri örökséggel egyesítette, hogy mindig megmaradt a saját útján. Brunner és Gogarten dialektikája más filozófiai előfeltevésekből származott, mint Barthé s ez végeredményben éles ellentétet robbantott ki közöttük. Gogarten az emberi egzisztencia filozófiájából indult ki, abból a tételből, hogy emberi egzisztenciánk egy végső, áthághatatlan határ előtt való állást jelent. Isten valóságában hinni pedig éppen annyit jelent, mint minden spekulációról lemondva ezt a végső határt elismerni. Az ember egzisztenciájának ezt a végső határát tapasztalja meg a történelemben és az embertársunkkal, — ahogyan Gogarten mondja, — a „te“-vel való találkozásában. Ez a látszólag nagyon elvont és elméleti egzisztenciális filozófia azonban Gogartennál nagyon konkrét formát vesz fel, amikor a végső határon belül időleges határokat ismer fel és pedig a népiség alapvető adottságában és az állam tekintélyében. Az ige inkarnációja ezeknek a történelmileg adott valóságoknak a megszentelését jelenti s ebből a tételből vezeti le Gogarten a

*) Belőle eddig összesen 3 kötet jelent meg összesen 2346 lap terjedelemben.

„rendek teológiájának“ („Theologie der Ordnungen“, az Ordnungen a történelmi és társadalmi berendezettségeknek, rendeknek a megjelölése) gondolatmenetét. Ebben Gogarten számára megvan a lehetőség arra, hogy pozitív álláspontra helyezkedjék a valóságos állami és társadalmi berendezkedésekkel szemben, azokban felismerje a Róm. 13. értelmében Istentől rendelt többséget, míg Barth gondolatmenete ezekre a dolgokra vonatkozólag lényegileg negatív. Ez vezetett Gogarten és Barth közt nem sokkal a nemzeti szocialista forradalom kirobbanása után szakításra.

Brunner Gogartennál jóval nagyobb tekintélyre tett szert külföldön és ma is Barth mellett vele szinte egyenrangú csillagzatként tündököl a teológiai gondolkodásnak meglehetősen csillagszegény egén. Mint Barth ő is erős indításokat nyert Kutter vallásos szocializmusától s a legutóbbi években az oxfordi mozgalommal való kapcsolatai révén is jelentős befolyásra tett szert. Kierkegaard hatása alatt ő fejtette ki legnagyobb erővel a dialektikus teológia idealizmus ellenes vonását és a teológiai gondolkodás hibás kiindulópontjára Schleiermacher-nál ő mutatott rá legerőteljesebben. Ez egyúttal „az Isten és ember közti kvalitatív differencia“, az „immanenciával való szakítás“, „az abszolút paradox“ hangsúlyozását jelenti. A hit éppen ez az abszolút paradox, az abszolút üresség, annak a tükröknek a passzivitása, melyben az isteni arculat tükröződik. A hitnek ez az értelmezése teszi szükségessé Brunner számára, hogy keresse azt a „kapcsolódási pont“-ot („Anknüpfungspunkt“) az embernél, amelynél őt Isten üzenete elérheti és találhatja. Ennek a kérdésnek a megoldására Brunner kidolgozta antropológiáját: az ember más formában ugyan, mint a Schleiermacher által meghatározott teológiai gondolkodásban, de mégis ismét teológiai témává lesz és ha bűne miatt ellenmondásba került Istennel és önmagával is („Der Mensch im Widerspruch“ a címe az antropológiát tárgyaló művének) formális Isten képére teremtettsége mégis csak lehetővé teszi számára, hogy hallja Isten üzenetét. Ezen a ponton szakad fel a „theologia naturalis“, a természetes Isten-ismerés kérdése, mely Barth és Brunner közt szenvedélyes vita során szakításra vezetett. Barth az Isten és ember közti kvalitatív differencia tudatában, melyet nála még erősített a „finitum non capax infiniti“ kálvini elve, visszautasítja a „theologia naturalis“-t: nem az emberi szituáció, hanem egyedül Isten cselekvése a teológia tulajdonképeni tárgyköre. A „theologia naturalis“ témája körül felszakadt ellentétet itt nem részletezhetjük. Elég annak a megállapítása, hogy az a szakadék, amely ezen a ponton a dialektikus teológia körében támadt, élesen rávilágít arra a körülményre, hogy a háború utáni teológiai eszmélés és új tájékozódás még távolról sem jutott el ahhoz a kiforrott és kristályos alapvetéshez, amelyen az egyház teológiájának az újjáépítése megindulhat.

Magyar teológiát!

Az élő egyházi életnek mindig fontos tényezője a teológiai munka. Ez ellenőrzi, hogy vajjon az igehirdetők és gyülekezeti tagok valóban Isten igéjére figyelnek-e és abból élnek, szólnak meg cselekesznek-e, és vajjon igazán és helyesen értik-e az ige üzenetét. A szakadatlan felülvizsgálat és bírálat azonban csak másodrendű feladata a teológiai munkának. A legelső feladata az, hogy világos és határozott útbaigazításokat adjon, segítségére legyen az egyház minden tagjának abban, hogy az egyház élő tagjaként éljen és szolgáljon. Ebben a teológiai munkában mindenkinek részt kell vennie képességeihez mérten. Beteg az egyházi élet, ha a teológia művelése csak a lelkipásztorok ügye és abból kimaradnak vagy ki vannak rekesztve a gyülekezeti tagok. Még súlyosabb az egyházi élet válsága, ha a teológiai munkát már csak a professzorok dolgának tekintik, amit még a lelkészek is érdektelenül szemlélnek. A tudományos, elméleti munkának és a gyakorlati gyülekezeti szolgálatnak szétválasztása és elkülönülése csak pusztulásra vezet.

Különösen jelentős és fontos azonban a teológiai munka ma. Egyházunk olyan kérdésekkel áll szemben, kerítésén belül és kívül egyaránt, amelyek merőben új helyzetet teremtenek. Olyan új döntések esedékesek, amelyeknél nem elég a múlt hagyománya, a megszokás, az elődök példaadása. A világ képe kezd átalakulni és a nagy vajadásban, kavargásban és forrongásban természetesen megváltozott az egyház helye és szerepe is. Ha ebben a súlyos szorongatásban és próbatételben élni akarunk, valóban egyházzá akarunk lenni, — nélkülözhetetlen a teológiai munka. Kell ez azért is, mert az evangélium egyháza nem lehet az élet új rendjének kialakításában félrehúzódo szemlélő, a történeti események után messze kullogó, a döntésekről lekéső társaság. Olyan üzenetet és erőket bízott reánk Isten, amelyekkel síkra kell szállnunk, amelyeket bele kell kiáltanunk a világba. Helyzetünk és a kibontakozó új világ megértéséhez, küldetésünk tisztán való látásához és elszánt szolgálatához pedig elengedhetetlenül és elodázhatatlanul szükségünk van teológiai munkára is.

Komoly munkával, tusakodással, közös erőfeszítéssel és együttes megbeszélésekkel kell keresnünk Isten vezetését és parancsát életünk és szolgálatunk számára. Isten igéjében kell egyenként és együttesen elmélyednünk, hogy megtaláljuk, milyen szolgálatra küld minket Isten egyházi és nemzeti életünkben. Egy ilyen közös munkát, kalákát kell megindítanunk.

Amikor teológiai munkáról beszélünk, világosan meg kell látnunk, hogy ez önmagában is külön kitisztálást és tusakodást igényel. Könnyebb volna helyzetünk, ha élő és ható magyar teológiai hagyomány, éles körvonalú irányzatok és teológiai iskolák állanának a hátunk mögött. Ilyenről azonban nem beszélhetünk, mert eddig erősen függvénye voltunk a mindenkori

német teológiai helyzetnek. A különbség csak az volt, hogy egy-két évtizeddel későbben érkeztek előadó termeinkbe az ottani hullámverések. Egy-két emberöltő múlva azonban már gyülekezeteinkben is jelentkeztek és szívósan tartották magukat huzamos ideig, amikor pedig Németországban már egészen más szellemi és lelki világ járta. A helyzet igazságos megítéléséhez azonban az is hozzátartozik, hogy ez nemcsak sajátosan magyar helyzet, nem a túlzottan sokat emlegetett magyar elmaradásnak a jele, hanem világjelenség volt. Nemcsak az evangélikus népek teológiája, a skandináv, finn, északamerikai, szláv teológia élt a német teológia távolabbi hullámgyűrűzésében, hanem a református gyökérzetű európai és angol-szász teológia is. A közelmultra nézve tehát nem is a német hatás miatt kellene szégyenkeznünk, hanem a miatt, hogy e hatás ellenére is olyan csenevész és satnya volt a magyar teológia. Bűnbánattal kell azután azt is megállapítanunk, hogy kevés nép körében végzett olyan dülást és letarolást a felvilágosodás ész-uralma, mint éppen nálunk. Az evangéliumi élő egyházi élet hiánya miatt nincsen nekünk olyan keresztyén nagyságunk, akinek tanítása és élete ma is élő hatást és sugalmazó ösztönzést jelentene számunkra.

Ebben a helyzetben van azonban némi előny is. Annyiféle elmélet és felfogás csatázik mindig a német teológia porondján, amelyek között állást foglalni és választást tenni csak rengeteg munka árán lehet. És valljuk meg, hogy ez a vesződség csak részben jár nyereséggel, jórészt pedig egyenesen kárbavesztett. Mert nemcsak az igazság megismerésének nehézsége támasztja ezt a sokféle ellentétes elméletet, hanem ez a német szellem sajátosságából, az alanyiasság szabadjára bocsátásából ered. Jó, hogy német hatásra nincsenek nálunk egymással hadban álló táborok, még a közös alapon is egymással vitázó egyéni nézetek. Könnyebb nekünk tehát a szükséges egyértelműségre eljutunk. Még annak a hiánynak is van valami kevés jóoldala, hogy nincsen nagy magyar keresztyén egyéniség. Nem kísért így minket a hős-imádat, a nagy egyéniség bámulata és vonzása és így könnyebben tudunk közvetlenül az igéhez fordulni és benne magára Istenre hallgatni.

Milyen eshetőségeink vannak ma teológiai munkánk számára és milyen adottságokhoz kell igazodnunk, hogy a helyes úton induljunk el? Ma már van eshetőség arra, hogy igazi magyar teológiát kezdjünk el építeni, mert a német teológia egyeduralma lealkonyulóban van. A skandináv, finn, angol-szász, francia és svájci teológiának vannak már önálló vezető szellemei. Különálló teológiai mozgalmak kezdenek jelentkezni, melyeket nem lehet többé figyelmen kívül hagyni. A német teológiában is erősen megváltozott a helyzet. Örvendetes az, hogy Luther teológiája egyre erősebben jut szóhoz. Azonban túlzottan érvényesítik Luther személyiségét. A németség ébresztőjét, a német szellem megnyilatkozását és szabadságharcosát szemlélik benne. Már maga ez a tény megkívánja, hogy önállóan foglalkozzunk Lutherrel. A skandináv és finn Luther-kutatás saját lábán jár

és mi sem kerülhetjük el, hogy minél többen és minél alaposabban foglalkozzunk Luther tanításával, mint az evangélium üzenetének páratlan tolmácsolásával. A mai német teológiának van azonban egy elszomorító jellemzője is. Politikai okokból teljesen kirekesztették Barth Károly munkásságát. Vele szemben megfélemedeznek a tudomány elemi követeléséről is, hogy mindent tárgyilagosan, önmagából, a valóságnak megfelelően és hűségesen kell megismerni és ismertetni. Mihelyt Barthra kerül a sor, egy torzképet rajzolnak tanításáról, amit azután nem nehéz cáfolni. Leglényegesebb kérdéseit pedig egyszerűen elhallgatják. Ezzel kapcsolatban kettős feladat áll előttünk. Az egyik roppant nehéz munkát ró reánk. Barth Károly egyre inkább határozottan kálvini teológus akar lenni. Ez a törekvése olyan kérdéseket is vet fel, amelyek minket csak távolabbról érdekelnek és olyan kérdéseket mellőz, amelyek nekünk evangélikusoknak jelentősek. Néhány kérdésében és mondanivalójában is mást kell nekünk hangsúlyoznunk lelkiismeretünk és felelősségünk szerint, mint amit ő emel ki. Nagy munkát jelent ez, mert elsősorban is meg kell ismerkednünk vele és azután önállóan kell szembenéznünk a mi kérdéseinkkel. Mondhatná ugyan erre valaki, hogy akkor minek Barth-tal foglalkozni, ha ennyire a magunk útján kell járnunk. Minek olyan rengeteg időt és erőt reáfordítani egy ilyen leszámolásra? Erre csak úgy felelhetünk, hogy reámutatunk második feladatunkra Barth művével kapcsolatban. Isten ritkán mond valamit kétszer. Ezért kell embereire figyelniünk. Luther emelte ki éppen, hogy Istennek ma hozzánk szóló igéjét csak úgy érthetjük meg teljesen és igazán, ha figyelünk mindazokra, akik előttünk és körülöttünk Isten igéjének tolmácai voltak. Barth Károlyon keresztül is olyan mondanivalója van Istennek, amit egyszerűen nem mellőzhetünk. Azért kell reá hallgatnunk, hogy annál jobban tudjunk figyelni Luther bizonyosságtevésére, még inkább pedig magára a Biblia üzenetére. Amikor mi tehát Barth Károlylyal eszmecsérét kezdünk, kiegészítjük a német teológiai munka egyoldalúságát és hiányait. Így foghatunk hozzá reménységgel az önálló magyar teológia műveléséhez.

A magyar teológia kialakulásának azért is megvan ma az eshetősége, mert a magyar észjárás, a magyar gondolkodás, alkotás és élet jellegzetességét és sajátosságait éppen napjainkban kezdjük világosan látni. A felismerés pedig kötelez. A magyar szellem mellérendelő. Magyar teológus a sokféle német teológiai rendszerben és irányzatban a kinyilatkoztatás tényeit figyelni meg és írja le és ezért egyformán törődik Althaus, Elert, Asmussen vagy Barth munkásságával. Ami igazság bennük, egymás mellé rendeli, mert a magyar nem ismer el olyan elvet vagy tételt, amely azután mindent vagy maga alá rendel vagy aminél nem sikerül ez az alárendelés, azt elveti. Önként kínáló készség az önálló teológiai munka számára a magyar lélek tárgyilagossága is. A különféle elméletek és feltevések helyett az ígére figyelni — kész program. Könnyebb egy magyar

teológusnak igazi reformátori teológiát űzni, mint egy németnek. Példa rá Seeberg Erich, egyik legnagyobb élő Lutherkutatónk, aki nem tudta megállni, hogy találó és nagyszerű felismeréseit egy filozófiai spekulációnak alá ne rendelje. Magyar ember könnyebben ellenállhat e kísértésnek és éppen ezért annál nagyobb a kötelessége a munkára. Ezzel a valóságon való figyelmeztetéssel szolgálhat a többi indogermán szellemű teológiának is. Végül ugyancsak sok teendő és veszélyeség ró reánk a magyar észjárás harmadik jellemvonása, a szemléletesség. Milyen közel kerülne egy izzig-vérig magyar teológia az ige hirdető szolgálatához és a gyülekezet munkájához, ha magyar módra világosan, eleven képekben látná a reabízott üzenetet. Luther gyermeki egyszerűséggel látta az evangélium tényeit és legmélyebb teológiai látását is eleven, mozgalmas, színes képekben tudta kifejezni és a nép lelkéhez közel hozni. Nyomdokaiban járnánk tehát akkor, amikor a magyar teológia szemléletességéért harcolunk. Ez a törekvés kihatna gondolatfűzésünkre és mondataink összekapcsolására. A nyelv sohasem csak kifejezéseinknek, hanem egyszersmind gondolatainknak is formálója. Az eddigi teológia nagyobbára fordított teológia volt. El kell kezdenünk magyarul, magyar módra dolgozni a teológiában.

Kiindulásunk nem lehet más, mint a magyar evangélikus egyház helyzete. Számot kell vetnünk a mi kérdéseinkkel, fel kell mérnünk hiányainkat, szembe kell néznünk azokkal a veszedelmekkel, amelyek abból fakadnak, hogy magyar mívoltunkhoz igyekszünk szabni az evangéliumot és így meghamisítjuk. Gyökereinkhez kell azután visszatérnünk. Fel kell tárnunk és meg kell elevenítenünk a XVI. és XVII. század magyar teológiáját. A sok nyereség mellett azonban látnunk kell azt is, hogy igazi reformátori teológia alig volt magyar földön, hanem inkább csak az ortodoxia érvényesült nálunk. Rengeteg reformátori-evangéliumi igazságot tolmácsolt és őrzött meg ez is számunkra, de mégsem volt tartalmában, még inkább pedig előadása módjában teljesen reformátori.

Kalákánk tehát Isten iránti engedelmességből indulhat csak meg. Ez volt az első tételünk. A második pedig az, hogy a fő dolgokban egyetértésre kell jutnunk. A konszenzust teljesen reformátori értelemben vesszük. Nem egyöntetűséget, egyformaságot jelent. Van különbség Luther, Melancthon, Brenz és Amsdorf tanításában, mégis konszenzusra jutottak. Ilyen élő, igazi egyetértésre nekünk is el kell jutnunk, mert különben szétforgácsolódunk, egyéni ötletekben és kapkodásban merül ki minden tevékenységünk. Egyet kell értenünk a legfőbb dologban, hogy minden gondolatot és cselekvést egyházi, gyülekezeti és személyes életünkben az ige üzenetére alapítsunk és ahhoz mérjünk. Egyet kell értenünk abban, hogy az ige igazi megértéséhez szükségünk van Luther figyelmeztetéseire és útbaigazításainak megszívlelésére. Egyet kell értenünk a régi magyar prédikátorok megbecsülésében és megszólaltatásában. Egyet

kell értenünk abban, hogy figyelemmel kísérjük mind a német, mind az északi teológusoknak, mind Barth Károlynak munkásságát.

Ebből az egyetértésből nőhet ki a magyar teológia. Nem kell minden áron eredetieskednünk, hajhászni a különbségeket, az új felismeréseket. Szerényen abban kell látnunk feladatunkat, hogy magyar módra számon vesszük mindenütt az eredményeket és a tényeket egymás mellé állítjuk. Ez természetesen csak munkamegosztás, tervszerű együttműködés és időnkénti összejövetel, megbeszélés, kölcsönös megvitatás által lehetséges. Ha ezen az úton megindulunk és meg nem restülve, kedvvel munkához fogunk, megtörténhet, hogy Isten valóban megajándékoz minket igéjéből új felismerésekkel, új látásokkal, meg erővel és Isten kegyelméből valóban új és igazi magyar teológia kialakulását szolgálhatjuk.

Urbán Ernő.

Az egyház és a misszió.

Tükre-e a belmisszió egy gyülekezet igazi életének?

E kérdésre határozott igennel felelek. Azt is mondhatnám, amilyen fokú a gyülekezet belmissziói munkája, olyan mérvű a gyülekezet hitéletének mindennemű megnyilatkozása. Lassanként nyilvánvalóvá válik, hogy ahol nincs belmisszió, ott lassú sorvadással mulik ki a gyülekezeti élet. Szorongva gondol a még élő lelkiismeretű pásztor arra, hogy tulajdonképpen minek is van ő ezen a világon? S vagy belenyugszik abba, hogy mindez így van, s hagyja híveit aludni, s maga is velük együtt szundikál, vagy korbácsot vesz a kezébe, esetleg lelkipásztori tehetségének minden akaratával nekifekszik a gyülekezetnek s ébresztgeti azt! Vegyük ez utóbbit, a jobbik esetet!

Elkezdődik a belmisszió. Élete minden napját híveinek szenteli a Ielkész. Favágó munka ez! A kősziklák nehezen repedeznek. A kemény szívek nehezen nyiladoznak. Csak Katinénik jönnek, azok is inkább hiúságból, vagy hogy a Ielkész kedvét ne szegjék. Ha lelki életüket merészeli emlegetni valaki, akkor ezek is visszahúzzák csápjákat, mint a csiga, amelyet ha megérintünk, egészen elbujik a szarukemény csigaház legbensőbb rejtekébe, s nincs az a földi hatalom, amely ki tudná onnan csalni, vagy még egyszer meglátni mezítelenségét. Csak majd ha önként bujik ki megint! Később, majd ha elfeledte már a bántást, s senki nem korholja már azért, hogy oly csunya módon el-eljár a nyelve és ráfogja, hogy ő a falu hírmondója.

De baj volna, ha mi a belmissziót úgy fognánk fel, mint a magunk erőfeszítéseit; mi csak magvetők vagyunk; imádkozunk, tusakodunk a belmisszió áldásaiért, de Isten adja az előmenetelt. Jobb, ha minden akaratomat és munkámat alárendelem az Ő akaratának és én semmi vagyok, csak szócső és eszköz Isten kezében. S ha ilyen alázattal tudok odahajolni Isten keze alá, akkor először is a magam életében kezdődik

meg a belmisszió és súlyos tusák árán önmagamon megy végbe egy egész belmissziói életprogramm. S ennek hatása nem tűnik el nyomtalanul a gyülekezetem életében, hanem életvalósággá kezd válni abban is. Megnyílik a szívem híveim lelki és testi nyomorúsága előtt, keresem őket, hogy együtt sírjak és együtt örüljek velük. S Isten csodájaként megáll a lelkészi irodám ajtaja előtt egy-egy ifjú lélek, s talán a sötét éjszaka leple alatt, mint Nikodémus, halk kopogtatással kéri irodám és szívem kinyitását, s egyszerre csak úgy zuhog felém a magángyónás bűnbánati áradata, s hallom egy-egy vergődő, kereső lélek sóvárgásán keresztül a kínzó kérdést: „Mit kell tennem, hogy üdvözüljek?”

Néhány évvel ezelőtt egy lelkészi gyűlésen valaki azt a kérdést vetette fel, hogy mit fogunk csinálni akkor, ha híveink tényleg „felébrednek”? Mosolyogtam akkor ezen az együgyű kérdésen, de ma már számomra is probléma ez! Amikor a lelkek Krisztus hívását meghallják, akkor fanatikus hittel és lángoló szerelemmel munkát kérnek az egyházban. Eleinte mindegyik azt hiszi, hogy neki prédikátorrá, misszionáriussá kell lennie és másképp nem is elégítheti ki lelki vágyait, mintha elmeagy diakonisszának, diakonusnak, vagy külmisszionáriusnak. S ilyenkor válik nyilvánvalóvá, hogy egyházunk mennyire értetlenül áll még a laikusok alkalmazása és munkába állítása terén! Mi azt hisszük, hogy mindent nekünk papoknak kell megtennünk, s nem vállalhatunk felelősséget azért, amit a laikusok, mint avatatlanok, nevünkben vagy megbízásunkból gyakorolnak. A belmisszióknak, ha komolyan vesszük, ez előbb vagy utóbb égető problémájává válik!

A belmissziói komoly munkásságnak a jelei: a templombajárás növekedése, az istentiszteleten kívüli lelki munka iránt való fokozott érdeklődés, a hittudatos hívek számának növekedése, a munkaalkalmak lehetőségének megszületése, az önkéntes munkások, aratók jelentkezése, az ifjúság újjáéledése, az öregek előkészülete az Isten előtt való számadásra, az ünnepszentelés komolysága, a szociális egyházi kérdések iránt való komoly érdeklődés, bibliai és imaközösségek létrejötte, háziáhitatok megszorodása, családtagok felelőssége, a keresztyén család megszületése, a külföldi, vagy másfalubeli hittestvérek ügye iránt való érdeklődés, szóval az egyházi élet újjászületése.

Ki ne kívánna ilyen munkaalkalmakat magának? Isten a kövekből is teremthet fiaikat Ábrahámnak, s kicsérélheti gyülekezeteink köszívét és adhat helyébe hússzívet! Istennek áldott lelke jöjj és munkálkodj közöttünk!

Az egyház és a külmisszió kölcsönhatása.

Ahol a belmisszió megelevenedik a gyülekezetben, ott nem maradhat el az érdeklődés a külmisszió ügyei iránt sem. Azt mondhatnám, hogy a belmisszióknak egyenes folyománya a külmisszió ügye iránt való érdeklődés. A felelősségre ébredt lélek öntudata keresi mindazokat az alkalmakat, amelyekben Isten szent Fiának parancsát a legméltóbb formában valósíthatja meg: „Menjetek el mind e széles világra és tegyetek tanítványokká minden népeket!”... Amíg a belmisszió nem teljes egy gyülekezetben, addig még nem is várható nagyobb érdeklődés a külmisszió ügye iránt. A kölcsönhatás az egyház és a külmisszió között tehát itt is ezen a legalacsonyabb fokon is megnyilvánul. Amíg nincs kielégítő belmissziói élet az egyházban, addig a külmisszió ügye iránt is csak szórványos érdek-

lődés nyilvánul meg. Ezért szenved még hazai egyházunk külmissziójának és külmisszionáriusának ügye, s azt lehet mondani, hogy az csak egyesek privát passziója nyomán boldogul. Hogy itt milyen nagy felelősséget hordozunk vállainkon, azt csak a misszió Ura látja, de mi is érezzük, amikor fejlehajta valljuk be, hogy csak haszontalan szolgálak vagyunk!

Ma már a külmissziónak többféle formája is jelentkezik előttünk! Gondolok a külföldre szakadt egyháztagjaink, fajtestvéreink missziójára. Volt szerencsém megindítani a külföldi magyarok misszióját, s azt látom, hogy itt is végtelen munkamezők nyílnak meg lelki szemeink előtt és rettenetes felelősség van vállainkon a külföldön élő hittestvérek missziója kapcsán. Itt nemcsak egyházunk, hanem hazánk is szenved, magyar anyanyelvünk, szokásaink, s a törzshöz való kötöttség és kötelezettség szálai lazulnak, ha nem fogjuk fel komolyan a külmissziókat ezt az ágát! S ha meggondoljuk, hogy itt igazán csak filléres áldozatokról van szó, amelyekkel nemzetet menthetünk és egyházat erősíthetünk, akkor tűnik csak igazán ki, hogy milyen nagy mulasztást követünk el a külmisszió ezen ágával szemben. Pedig itt is van kölcsönhatás a belmisszió és külmisszió között: híveinket külföldön élő véreikkel összekapcsoljuk, felelőségünket velük megosztjuk, építjük a nemzetet és az egyházat!

Az egyház és a külmisszió kölcsönhatása abban is megnyilvánul, hogy a külmisszionáriusként kiküldött egyén építőmunkája és az arról való beszámoló a belmisszió számára is új impulzusokat adhat, munkaterületeket látat meg, imádkozásra serkent, felelőséget ébreszt, hitet erősít.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy nem beszélhetünk igazán belmissziói életről ott, ahol a külmisszióért való felelősség egyidejűleg nem jelentkezik. De éppen így a külmissziónak is csak akkor van igazi értelme, ha a belmisszió a maga feladatait jól elvégezte. A külmissziókat tehát indítékot kell adnia a fokozott belmisszióhoz is!

Az egyház és a misszió kérdése egészen személyes kérdése a lelkésznek. Fogyatékoságaiért magam vagyok felelős, eredményeiért pedig Istené a dicsőség, akinek legyen hála, magasztalás, dicséret és dicsőség mostantól fogva mindörökké!

Fuchs János
egyházaskozári lelkész.

Az egyházi esztendő a szószéken.

Invocavit vasárnap.

A vasárnap jellege. Az óegyházi evangélium (Máté 4:1—11.) Jézus megkísértetését adja. A Sátán hármias cselvetésének *egyetlen* végső célja van: eltéríteni Jézust „ön maga megüresítésétől“, attól az úttól tehát, aminek betetőződése majdan a kereszthalál lesz. Ugyanezt a hangot üti meg az eisenachi evangélium, melyben a sátán expressis verbis akarja lebeszélni az Urat a halálba menésről. Mai vasárnapunk tehát *a keresztest kísértések ellenére is vállaló Krisztust* állítja a gyülekezet elé.

A szószéki ige (Máté 16:21—26.) **jelentése.** A *kereszt*, — melyhez elválaszthatatlanul hozzátartozik a feltámadás: Jézusnál éppen úgy (21. v.), mint a tanítványoknál (25/b), — 1. Jézusnak és tanítványainak életében

Isten akarata („kell“: isteni kényszerűség a 21. versben! Továbbá 23/b v.); 2. szemben áll minden emberi, vallásos elgondolással (Péternek más elgondolásai voltak a Messiásról, hogysen lehetségesnek tartotta volna: a zsidóság legfőbb hatósága gonosztevőként elítélhesse); önmagunknak, gondolatainknak, vágyainknak, énünknek kiteljesülésével, kiélésével („tagadja meg magát“ 24. v.); de a világ felfogásában kialakított életideállal is (25/a. v.); 3. legfőbb tárgya a Sátán kísértésének (23. v.) és a világ — mártíromságot is osztogató — gyűlöletének (25/b. v.). Aki Jézust követni akarja, nem csak a *megfeszített* Krisztust kell urának vállalnia, hanem a kereszt-sorsot önmaga életében is. „Közösség Krisztussal csak szenvedés-közösség lehet.“ (Sammetreuther).

Megjegyzés: 1. A 25. és 26. versben az „élet“ szó két különböző értelemben szerepel: egyszer a születés és halál határai közé bezárt életet jelenti, másszor az újjászületés és az örökkévalóság között mozgó életet. 2. A 26. vers helyes fordítása: „Mit használ az embernek, ha az egész világot elnyeri is, de életével (örökéletével) fizet érte? Vagy mit adhat az ember váltságul életéért (örökéletéért!)? 3. A 24. versben előforduló „önmegtagadás“ = a „keresztnek felvétele“ = az ó ember halála = újjászületés.

A **szószéki és oltári** (Zsid. 4:15—16.) **ige egysége**. Főpapunk, ki elkészítette számunkra a kegyelem trónusát, megkísértett testvérünkkel lett: bizalommal menekülhetünk hozzá, ha tanítványi útunkon a sátán el akarja dobálni velünk a kereszt terhét.

Reminiscere vasárnap.

A **vasárnap jellege**. Bár eredetileg az ógyházi evangélium (Máté 15:21—28) az előző szombat lekiója volt, a kialakult helyzet szerint vasárnapunkra nyomja rá bélyegét s ehhez alkalmazkodik az eisenachi evangélium is: az előbbi Jézus hatalmát mutatja meg az ördögön, az utóbbi az *egyház Jézustól kapott teljhatalmát a sátán felett*. „E világ minden ördöge ha elnyelni akarna, minket meg nem rémítene, mirajtunk nincs hatalma... Nincs ereje már, reá ítélet vár, az ige porba dönti.“

A **szószéki ige** (Lukács 10:17—20.) **jelentése**. Az egyház öröme *kettős*. Egyik a *harcoló egyház* tapasztalatából fakad, mikor diadalt vesz „az ellenség minden erején“ (az újszövetség világában Isten országának tulajdonképpeni ellenségei az ördögök, igénk tehát Isten népének minden ellenségére vonatkozik; az újszövetség azonban az ördögöket különösképpen a betegségek okozóinak látja, ez utóbbival v. ö. Blumhardt életét!), s ez pedig onnan van, hogy Jézus a Sátán felett aratott ismételt győzelmével letaszította őt Isten jobbán elfoglalt vádlói emelvényéről (18. v.) és sátánt győző hatalmát átruházta tanítványaira (19. v.).

De ennél összehasonlíthatatlanul nagyobbak kell lenni a *másik* örömnak, az *ecclesia triumphans*, a *diadalmas egyház* már most előre-*vetődő* örömének (Zsid. 12:23), annak t. i., hogy ők elszakíthatatlanul az Istenéi (20/b v.).

A **szószéki és oltári** (I. János 2:12—17.) **ige egysége**. Isten ígében gonosz-győző hatalom adatott nekünk és „neveink fel vannak írva a mennyben“: e kettős öröm után hogyan szerethetnénk továbbra is azt, ami a gonoszé: az elmuló világot és bűnös kívánságainkat?!

Oculi vasárnap.

A vasárnap jellege. Az eisenachi evangélium nem kapcsolódik az ógyházi perikópához, hanem a bőjti időszak általános jellegét fejezi ki: *Jézus szenvedését* (itt: kitaszitottság) és *harcát* (itt: a tanítványokból szóló sátánnal) mutatja meg.

A szószéki ige (Lukács 9 : 51—56.) **jelentése.** Jézus felkészült a végre (51. v.), s miközben engedelmesen és elhatározottan megy feléje, végigszenvedi kicsiben (mint egész életében újra meg újra) a keresztet: a megaláztatást és elvettetést azoktól, akikhez jött. Mindezt csendesesen tűri, mert *menteni* jött — még pedig a kereszttel, a szenvedéssel! —, és nem ítélni. Ugyanekkor a tanítványok lelkétől mérhetetlenül távol áll a kereszttel gondolatának igazi elsajátítása és az embermentésnek mindent elszenvedő türelme.

A szószéki és oltári (I. Péter 1 : 13—16.) **ige egysége.** Annak a „más léleknek“ (Jézus lelkének), mely Jézus kereszttét *megértő* és *elfogadó* tanítványokban él, meg kell mutatkoznia az élet megszentelődésében, — az engedelmesség által.

Laetare vasárnap.

A vasárnap jellege. Az ógyházi evangéliumnak (János 6 : 1—15.) megfelelően: *Krisztus az élet kenyere*. Ezért: laetare, örvendjete!

A szószéki ige (János 6 : 47—57.) **jelentése.** Jézus (mégpedig a *megfeszített* Krisztus: 51/b v.) az élet kenyere: tehát Ő maga, a Velé való közösség az örök élet, mely *már most* osztályrésze mindazoknak, akik hisznek Benne (47. v.). A hit azonban megkívánja az úrvacsorát (és fordítva!): az úrvacsora a megfeszített és élő Krisztusnak vétele; a Krisztussal való közösségnek, tehát az örök életnek elnyerése (53—57. v.). Éppen ezért az úrvacsoravétel a „laetare“-nak, az „eucharistia“-nak, az örvendezésnek végtelen alkalma.

A szószéki és oltári (II. Kor. 7 : 4—10.) **ige egysége.** A Krisztus felett és Krisztusban való örvendezéshez nélkülözhetetlen az Isten szerint való szomorúság. Hogy ez végbement a korinthusiak között, azért örvend az apostol.

Judica vasárnap.

A vasárnap jellege. Az ógyházi evangélium (János 8 : 46—59.) arról beszél, hogy az Atyaisten megdicsőíti Jézust, az epistola pedig (Zsid. 9 : 11—15) felmutatja, hogy Krisztus vére megnyitotta az Istennek való szolgálat lehetőségét. Ezt a kettős veretet adja meg vasárnapunknak az eisenachi evangélium is, miközben elének állítja a *megdicsőült Jézust a szenvedéstörténet kellős közepén és megadja a tanítványok életét kötő parancsolatot*.

A szószéki ige (János 13 : 31—35.) **jelentése.** Igénk közvetlenül csatlakozik a Jézus árulóját sejtető jelenethez (21—30. v.). Abban a nyugalomban, ahogy Krisztus az árulóval beszélget, sőt határozott felszólításában (27. v.) megmutatkozik az Isten fensége a bűnnel szemben (íme, az Atya *rejtett* dicsősége a Krisztusban!), de előre veti fényét Jézusnak az a bizonyossága is, hogy az áruláson és következményein *túl* vár Reá az Atya *látható* dicsősége. S mert megdicsőülésében egészen bizonyos, előkészíti

tanítványait a mennybemenetellel bekövetkező elszakadásra s parancsot hagy hátra: kötelességük egyedül a szeretet, de nem a világ módján, a természetes emberi érzéssel, hanem *ugyanazzal* az önfeláldozó, életet-adó cselekvéssel, mellyel Ő meggyalálba értük. Ez lesz a gyülekezet igazi hitvallása és ismertetőjele.

A **szószéki és oltári** (I. Péter 1:17—25.) **ige egysége**. Krisztus vére megváltott a hiábavaló élettől, megdicsőülése elvehetetlen reménységet adott: azért „egymást tiszta szívből buzgón szeressétek“!

Veöreös Imre
győri missziói másodlelkész.

Összekulesolt kézzel.

Evangéliumi kollekták a 16. századból.

Közli: Dr. Schulek Tibor.

**Kilenced úrnapija a kijelenés és vízkereszt után,
alias Quadragesima, avagy Invocavit, avagy bőjt első vasárnapra.**

Máté 4, 1—11.

Úr Isten, mi mennyei szerelmes szent Atyánk! Miért hogy a gonosz ellenség mindenütt utánunk vagy, és azon jár, miképpen, mint a sívó oroslán ugyan elnyeljen: kérünk tégedet, adjad minékünk a te szent Fiadért, Jézus Krisztusért a te Szent Lelkedet, és erősítsd meg a te szent Ígéd által a mi szíveinket, hogy a gonosz ellenséget meggyőzhessük és a te akaratod szerint élhessünk és az örök életre juthassunk. Ugyanazon te szent Fiad, a Jézus Krisztus által, ki teveled és a Szent Lélekkel él és uralkodik mind örökkön örökké. Ámen.

**Tizedik úrnapija a kijelenés és vízkereszt után,
alias Reminiscere, avagy bőjt másodvasárnapra.**

Máté 15, 21—28.

Úr Isten, mi mennyei szerelmes szent Atyánk! Kérünk tégedet, erősítsd meg a te Szent Lelked által a te irgalmasságodba és kegyelmességedbe való hitünket és bizodalunkat, hogy mi, noha látjuk a mi bűnös voltunkat és méltatlanságainkat, de mégis, mint a kanaeabeli asszony, a te kegyelmességedben bíz-hassunk, tehozzád ragaszkozhassunk, és a Krisztus Jézus által tenálad minden szükségünkben és nyavalyánkban szabadulást találhassunk, és végre az örök életre mehessünk. Ugyanazon te szent Fiad által. Ámen.

**Tizenegyedik úrnapijára vízkereszt után,
alias Oculi, avagy bőjt harmadik vasárnapra.**

Lukács 11, 14—28.

Úr Isten, mi mennyei szerelmes szent Atyánk, ki a te szent Fiadat, a mi Urunk Krisztus Jézust e világra bocsáttad, hogy az ördög kegyetlenségének ellene álljon és minket nyavalyás embereket attól a gonosztól megoltalmazzon, — ezért a te kegyelmes jótettedért hálát adunk mi teneked. Kérünk is tégedet, hogy minden kísértetünkben légy minékünk segítséggel és tarts meg minket a te Szent Lelked által a te Ígédben és a te-hozzád való félelemben. Hogy mindvégig a gonosz ellenségtől békességben maradhassunk és a te szent Fiad által az örök boldogságra juthassunk, ki teveled él és uralkodik mindörökké. Ámen.

**Tizenkettedik úrnapijára vízkereszt után,
alias Laetare, avagy bőjt negyedik vasárnapra.**

János 6, 1—15.

Úr Isten, mi mennyei szerelmes szent Atyánk, ki a te szent Fiad által a pusztában ötezer embert csak öt árpakenyérrel és két hallal bőségesen megelégtettél: kérünk tégedet, a te áldásoddal légy kegyelmes hozzánk is, oltalmazz meg telhetetlenségektől és e világi életünkre való szorgalmatosságtól, hogy mi mindennek előtte a te országodat és annak igazságát keressük és a te atyai bőséges jótettedet mind testi, mind lelki szükségünkben megismerhessük. Ugyanazon te szent Fiad, Jézus Krisztus által, ki teveled él és uralkodik a Szent Lélekkel egyetemben örökkön örökké. Ámen.

Laetare-ra más evangélium.

Máté 3, 13—17.

Örök mindenható Úr Isten, mi Urunk Jézus Krisztusnak szent Atyja! Hálát adunk mi teneked a te véghetetlen hozzánk való irgalmasságodért, hogy a keresztség fölött kijelentted minékünk a te mihozzánk való jókedvedet a te szent Fiad által. Kérünk is tégedet, adjad minékünk a te Szent Lelkedet, hogy mindenkoron előtted kedvesek lévén, lehessünk örökösi is a te szent Fiadnak a te országodban, holott tisztelhesünk tégedet és a mi Urunk Jézus Krisztust és a te szent Lelkedet egyenlő dicsőséggel mind örökkön örökké. Ámen.

**Tizenharmadik úrnapijára vízkereszt után,
alias Judica, avagy bőjt ötöd vasárnapra.**

János 8, 46—59.

Úr Isten, mi mennyei szent Atyánk! A te szent Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus ezt mondotta: valaki az én beszédemet megtartja, az soha halált nem lát. Kérünk ezokáért tégedet, adjad minékünk a te Szent Lelkedet, hogy a te szent Fiadnak beszédit érthessük és megtarthassuk, tiszta szívvel hozzá támasz-

kodhassunk és a halálnak közepette magunkat avval vigasztal-
hassuk és halált soha ne kóstoljunk. A te szent Fiad Jézus
Krisztus, a mi édes Megváltónk által, ki teveled él és uralkodik
öröktől fogva a Szent Léleknek egységében, mind örökkön
örökké. Ámen.

Imádkozzunk együtt!

„Mindenre van erőm a Krisztusban, aki
engem megerősít.“ Fil. 4, 13.

Március 1. — *Cselek. 25, 1—12.* Sátán továbbiakban is felvonultatja
segédhadait Pál apostol ellen. Teheti, hiszen neve: légió. Nagy súlyt helyez
a letörésére, hiszen vele a pogány missziót kívánná megbénítani. Meg-
szállja a tömeget, összeesküvésre bírja; a vezetők, bírák szemére pedig
a rövidlátás szemüvegét helyezi. A vádak a szokásos sátáni eredetű vádak:
„Sok súlyos vádat emeltek Pál ellen, amelyeket azonban bebizonyítani
nem tudtak.“ A sátáni vádaknak ez a jellegzetes ismertetőjegye. — A sátáni
hadak, segédhadak pergőtüzüket ma is, a legelső sorban is, a lelki veze-
tőkre, ébredezőkre zúdítják. Az alvókat, élőhalottakat, azokat, akiket élők-
nek neveznek, pedig halottak, nem zavarja a Sátán. Légy elkészülve mindig
a legképtelenebb vádakra, amelyek súlyosak, nem bizonyíthatók, s mégis
sokan elhiszik.

Március 8. — *Cselek. 25. 13—27.* A vádlottat a bírától, vádlóitól egy
világ választja el. Az egyik oldalon áll az, aki előtt az evangélium nem
„leplezett“, aki nem a világ lelkét vette, hanem az Istentől való Lelket
(I. Kor. 2, 12.); aki előtt a Lélek mindent feltárt, még az Isten mélyse-
geit is (I. Kor. 2. 10.). Nyugodtan áll a bírái előtt. — A másik oldalon
állanak a bírák, vádolók, akik előtt az evangélium teljesen leplezett, akik
így az elveszettek között vannak; akikben a mostani világ istene meg-
vakította a hitetlenek okoskodását, hogy ne tündököljék számukra Krisztus
dicsőséges evangéliumának fénye. (II. Kor. 4, 4.) A szakadék nagy. A bírák
csupán vitás istentiszteleti kérdéseket, vallási babonákat látnak előtérben,
de a dolog mélyére nem láthatnak. — A mi vádolóinkat is rendesen egy
világ választja el tőlünk. Ők semmiképpen nem érthetnek meg bennünket,
mi azonban őket igen. Hiszen mi is voltunk olyan állapotban, amikor az
evangélium előttünk is leplezett volt. Belátást tőlük ne várjunk, mi azon-
ban éppen ezért belátással visellessünk irántuk.

Március 15. — *Cselek. 26, 1—11.* Pál tudja, hogy őt hatalmas lelki
szakadék választja el bírától. Nem az újjászületett ember lelki fényképét
nyújtja tehát először, hiszen ezt úgysem értenék meg, hanem az ő emberét.
Ezt jobban megértik. Ebben benne élnek. Elmondja, hogy milyen volt
újja nem született, lelki „halott“ állapotában, amelyet később „szemétnek“
tartott. Kegyelemről nem tudott az ő ember, mindent ő akart megcsele-
kedni az üdvösségért: még Krisztus tanítványainak az üldözésével is ked-
veskedni akart az Úrnak. — Mint lelkész, mint ébredező lélek, magad
akarsz-e megcselekedni mindent a gyülekezetben, amely nem a te tulaj-
donod, hanem Krisztus tulajdona? A magunk akarátának Krisztus tulaj-
donát képező gyülekezetre való ráerőszakolása vétek a gyülekezet tulajdo-
nosa ellen s könnyen Krisztusnak gyülekezetből való kiüldözésére vezet-

het. Legyünk engedelmes eszközök a gyülekezet Tulajdonosa kezében s engedjük az Ő akaratát érvényesülni magunkban is, gyülekezetünkben is.

Március 22. — *Cselek. 26, 12—20.* Pál, hogy áthidalja a két világ közötti űrt, lassan vezeti a bírát az óember lelkivilágából az újjászületett ember lelkivilágába. Az ige tűzében elégett az „Én“, a „sziklazúzó pöröly“ (Jer. 23, 29.) teljesen szétmorzsolja s megszületik az újember, az Őr által vezetett Istennek gyermeke. A damaszkuszi úton elhangzott ige nem tért vissza üresen, hanem az óember tövisbokra helyett az új ember ciprusa nőtt, az újjá nem született bógáncsbokor helyén pedig mirtusz fejlődött. (És. 55, 11—13.) Sorok között még azt a merészséget is elköveti Pál, hogy megmondja, hogy azért van itt, hogy bírái szemeit megnyissa, sötétségből a világosságra vezesse, Sátán hatalma alól őket az Istenhez fordítsa. — Vádolóink, rágalmazóink előtt az újjászületett ember nem elégszik meg azok elnémitásával, hanem mindjárt missziót is teljesít közöttük.

Március 29. — *Cselek. 26, 21—32.* Az Isten igéjének az a sajátossága van az emberi beszéddel szemben, hogy csak az övéi értik meg: „Az én juhaim hallgatnak szavamra.“ Ján. 10, 27. Idegen juhok meg nem értik, bolondságnak tartják azt. Festus kereken meg is mondja: Bolond vagy te, Pál. Az evangélium „leplezett“ maradt továbbra is Festus előtt is, Agrippa előtt is. Sem Festus, sem Agrippa nem jutottak közelebb Jézushoz: „Senki sem jöhet énhozzám, csakha az én Atyám megadja azt néki.“ Ján. 6, 65. Az Atya, úgy látszik, nem adta meg nekik. Megmaradtak tősőknek és bógáncsnak. — Pál azonban órállói tisztét itt is teljesítette. (Ez. 3, 17—19.) — A mi kötelességünk: „Hirdesd az igét, állj elő vele alkalmas és alkalmatlan időben.“ (II. Tim. 4, 2.) — A többi az Őrra tartozik.

Adjunk hálát:

1. Hogy az Őr hazánkat sok minden nyomorúság mellett — melyet nevelési célzattal bocsátott reánk (I. Kor. XI. 32.) — a háború borzalmaitól mindezeideig megvédte.

2. Hogy Isten szent Lelke állandóan munkálkodik közöttünk és igéjét nem „leplezett“ formában nyújtja számunkra.

3. Hogy órállókat: evangélizátorokat, lelki vezetőket állít a saját tulajdonát képező gyülekezetek, ébredt csoportok élére.

Tegyünk bűnvallást:

1. A Sátán elleni küzdelmünkben nem mindig mertük magunkat teljesen az Őrra bízni.

2. Saját akaratunkat erőszakoltuk itt-ott a Krisztus tulajdonát képező gyülekezetre.

3. Nem mertük és nem hirdettük Isten igéjét minden alkalmas és alkalmatlan időben s magunk sem mertünk Krisztus levelei lenni. (II. Kor. 3, 3.)

Könyörögjünk:

1. Hogy az Őr szabadítsa meg országunkat az árvizektől.

2. Hogy nyissa meg előttünk az ige ajtaját, hogy szólhassuk Krisztus titkát (Kol. 3, 3.) — a böjti hetekben is.

3. Hogy további ébredéseket támasszon az Őr szent Lelke gyülekezteinkben s különösen a KIE megmozdulásaiban.

Benkóczy Dániel
esperes, Makó.

Szószéken.

Böjt I. vasárnapja.

Délőttre. — Máté 16, 21—26.

1. Szövegmagyarázat.

A szakaszunkat közvetlenül megelőző versek azt az emlékezetes jelenetet mondják el, amikor Péter a tanítványok nevében Mesterébe, mint a Krisztusba, Isten Fiába vetett hitéről tesz bizonyosságot. Ez a jelenet azzal végződik, hogy Jézus megparancsolja tanítványainak: „senki-nek se mondják, hogy ő a Jézus Krisztus.” (16, 20.) Ha Jézus „ettől-fogva” megjelenti tanítványainak, milyen sors vár reá Jeruzsálemben, azért teszi, hogy kiküszöböljön minden félreértést, amely messiási hitü-ket eltorzíthatná és megrendíthetné. — A 22. versben szereplő „elfogván” kifejezés értelme, hogy Péter félrevonja Jézust és négy szemközt igyek-szik rábírní önmaga kímélésére. — „Mentsen Isten!” utalást tartalmazhat arra is, hogy hiszen Isten kegyelmes Jézushoz, tehát nem kívánhat tőle ilyen szörnyű áldozatot. Ilyen értelmezés mellett Péter szavai is tanúságot tesznek arról az ősi emberi értetlenségről, amely a szenvedést nem tudja összeegyeztetni Isten kegyelmével (Schniewind). — Jézus „megfordulván” visszautasítja Péter szavait (23.): hátat fordít neki és már ezzel is jelzi haragját. — A „kereszt”, amelynek vállalását Jézus tanítványaitól meg-követeli (24.), nem jelent szenvedést, tehát nem értelmezhető a meg-szokott szóhasználat szerint. A kép jelentése: amint a kereszthalálra ítélt-nek, akinek magának kellett a keresztet vinnie, le kellett számolnia az élettel, úgy Krisztus követőjének is halálra kell adnia önös életét, hogy kibontakozhassék benne Ura élete. — A 26. vers magyar szövegében kétszer előforduló „lélek” szó (az eredeti szövegben psyché) helyes fordítása itt is mind a két esetben „élet”.

2. Igehirdetés.

Engedelmisség.

A nagyböjt Jézus szenvedése emlékét idézi. Nem eléged-hetünk meg azonban azzal, hogy ezekben a hetekben a szenvedő Krisztus szemléletében merülünk el, vagy ezen túlmenően általá-ban a szenvedés nagy kérdésének szenteljünk mélabús gondola-tokat. „Böjtölésre” van szükségünk. Arra, hogy lélekben — mennyire lehetséges, külsőleg is! — elszakadjunk minden zavaró benyomástól, befolyástól és elmélyedjünk az Úr meg-váltó szenvedésének és halálának szent titkában. Amennyire fel-tárul előttünk, annyira megértjük majd a következtetést, amelyet belőle le kell vonnunk. Mind a kettőt: Jézus szenvedése titkát és a belőle adódó következtetést egyetlen egy szóval jelölhetjük meg Ez a szó: *engedelmisség*.

1. A sorsot, amely Jézusra vár és amelyről már előre szól tanítványaihoz, isteni „kell” szükségszerűsége határozza meg.

Ez a sors sok szenvedés és végül a halál. Jézus alázatosan meghajlik Isten akarata előtt és engedelmesen vállalja sorsát.

Ugyanolyan szükségszerűség szabja meg mindazok magatartását, akik követni akarják. Meg kell tagadniuk önmagukat és fel kell venniük a keresztet. Vonatkozik ez az első tanítványokra, akik elkísérik Mesterüket Jeruzsálembe és akik azután tanúi és eszközei lesznek országa terjesztésében. Sorsuknak az Övével való azonosságában is beteljesedik majd az ige: „Nem föllebbvaló a tanítvány a tanítónál, sem a szolga az ő uránál.“ (Máté 10, 24.) De ugyanez vonatkozik minden elkövetkezendő időben mindenkire, aki követni akarja Jézust, vagyis aki az Ő kezében akarja végigjárni útjait és igényt tart az áldásra, amelyet Ő a megváltott életben készen tartogat övéi számára... A keresztet kell felvennie minden követőjének. Tehát szenvedéssel lesz az életük? Bizonyos, hogy mint Jézus követői sem várhatnak napsütéses, könnyű életet. Telve lesz az ő életük is szenvedéssel, épen úgy, mint minden emberé. Az ő szenvedésük azonban áldott nevelőeszközzé válhatik annak a különleges keresztnek a vállalására, amely Jézus követőinek egész életére ráüti a maga jellemző bélyegét. Ez a kereszt: önmegtagadás. Áthasonulás a Mester képeire. Engedelmes vallástétel egy egész életen keresztül: „Eltemettünk Övele együtt a keresztség által a halálba: hogy miképpen feltámasztatott Krisztus a halálból az Atyának dicsősége által, azonképen mi is új életben járjunk.“ (Róm. 6, 4.)

2. Ez az engedelmesség heves ellenzésre talál. Elsősorban maga a sátán keresztezi az útját. Az ő mesterkedését ismeri fel Jézus Péter szavában, amellyel elhatározásától el akarja téríteni: „Távozz tőlem, Sátán; bántásomra vagy nékem.“ (Itt kapcsolódik szorosan szentigénk a Jézus megkísértetéséről szóló óegyházi perikópához.) De Péter is kész eszköze a Sátánnak, mert a szenvedő és meghaló Megváltó botránykő a számára. Botránykő marad az mindig a természetes észjárás számára. De ellenkezik ezzel általában, hogy Isten szenvedéssel sujtja akár az Egyszülött Fiút, akár annak követőit. A „világ megnyerése“ az evangélium számára (egyések szerint valószínűleg erre gondol Jézus) szintén könnyebbnek látszik, ha azt egy ellenségein diadalmaskodó Megváltó hozza és olyan küldöttjei terjesztik, akik nem „mintegy halálraszántak látványossága lettek a világnak“ (I. Kor. 4, 9.). Ha pedig a világ megnyerésének említésénél (26. v.) a mohó életösztön határtalan igényeire gondolunk, ugyancsak világos, hogy az önmegtagadás, a kereszt vállalása olyan feladat, amely ellen a leghevesebben tiltakozik a természetes ember minden íze-porcikája. Hiszen amennyire szeretnők „megtartani az életet“, ugyanannyira kívánnók abban a magunk akaratának az érvényesülését is. Lehetséges-e ilyen körülmények között egyáltalában az engedelmesség az isteni „kell“ iránt?

3. Jézusnak elég volt az isteni akarat felismerése. Tudomásul vette és a sátán máris csatát veszített. Jól tudta Jézus, hogy

Isten akarata nemcsak a szenvedést és halált róttá ki reá kemény sorsként. Ez az akarat elvégezte azt is, hogy miután szenvedett és megöletett, harmadnapon feltámadjon. A keresztt vállalása csak út volt a végső diadalhoz és megdicsőüléshez. Akik Jézust követik, vegyék tudomásul, hogy ennek a követésnek önmegtagadás-formáját is Isten akarata és nem emberi jótetszés szabja meg. De vegyék tudomásul azt is, hogy ami tőlük megkívántatik, nem csupa áldozat. Út a nagy megajándékoztatáshoz. A tét, amelyért a küzdelem folyik, élet! A veszteség, amelyet a küzdők elszenvednek, csak látszólagos. Ha mindjárt elvész maga a testi élet is, helyette osztályrészük lesz a boldog, üdvösséges örökélet. Ha áldozatul kell hozniok önálló, szabad, akaratos énjük életét, cserébe kapják itt a földön is az Istenhez kapcsolódó örökélet minden áldását és békességét. Viszont nem ízelelik meg ezt azok, akik az áldozattól visszariadnak. Hogy pedig ki az igazi vesztes, azt elég világosan mondja meg Jézus, amikor így szól: „Mit használ az embernek? . . . Micsoda váltságot adhat? . . .“

Ezzel a kérdéssel mindenkinek számolnia kell. A kísértést, hogy ne „az Isten dolgai, hanem az emberi dolgokra gondoljon“, mindenkinek el kell szenvednie. Hogy győzelmesen megálljuk, Isten kegyelme újra nagybőjtöt ad, áldott alkalmat az Úrra való figyelésre, önmagunkba nézésre, az engedelmesség vállalására!

Délutánra. — Zsolt. 8.

Isten kegyelme — a mi tartozásunk!

Az első hitágazat magyarázatában reformátorunk elmondja, hogy milyen atyai módon visel gondot rólunk a nagy Isten, aki teremtette a mennyet és a földet. Az Isten kezéből élvezett jótétemények felsorolása után önkéntelenül is magasztalja Isten irántunk tanusított jóságát és rámutat arra, hogy ez a jóság hálaára kötelez bennünket.

Isten teremtő hatalmát és az ember kiváltságos helyzetét a teremtésben csodálja a zsoltáríró is. Elragadtatással nézi az eget, Isten ujjainak munkáját, amely dicsőségét hirdeti. De amikor az égitestek tündöklő és fenséges szépségének szemléletébe merül el, eszébe jut az ember. Isten gondolatainak szédítő mélységéről tanuskodnak a világegyetem csodái és íme, az óriási méretekben kibontakozó teremtés munkájában gondja van Néki arra is, hogy remekműnek alkossa meg a parányi embert is. Kevéssel tette őt kisebbé Istennél és dicsőséggel és tisztességgel koronázta meg őt! Úrrá tette minden más teremtménye felett!

Az ember megszokta, hogy magától értetődőnek vegye emberi mivoltát és azt a kiváltságos helyet, amelyet a teremtésben Isten neki juttatott. Sőt elbizakodottságában meg-megfeledeznek arról, hogy minden kiváltsága mellett is megmarad örök függése Istentől, a Teremtőtől. Ezért van „kultúrmunkája“, amelyben kiéli magát mindenek uraként, telítve bűnnel és a többi teremtmény kegyetlen megrontásával és megkárosításával.

Másképen, szépre, jóra használná „dicsőségét“, ha nem tévesztené szem elől, hogy abban néki semmi érdeme, arra nem méltó, sőt csupa isteni jószág és irgalmasság nyilvánul meg abban, hogy Isten még nem taszította le arról a polcról, amelyre a teremtésben állította.

Nem élünk majd vissza emberi méltóságunkkal, ha felismerjük, hogy Istennek jóvoltáért és irgalmasságáért hálával és dicsőréttel, szolgálattal és engedelmességgel tartozunk. Isten szolgálata, az Iránta tanusított engedelmséggel az egyetlen méltó formája hálánknak, amellyel Őt dicsőítenünk kell. Jól látja a zoltáríró, hogy Isten elvárja dicsőítését. Ezzel kezdi és végzi zoltárát. Külön is említi azonban, hogy Isten Maga gondoskodik róla, hogy dicsőítése el ne némuljon. Gyűlölőivel szemben a kisedeket szemelte ki arra, hogy megadja Néki a tiszteletet. A gyermekek valóban megszegyenítik a nagyokat odaadásukkal, alázatosságukkal, önkénytelen odasímulásukkal a nagy Istenhez. Tőlük kell tanulnunk. Ugyanerre utal a Megváltó is, amikor példaként állítja őket szemünk elé. (Mk. 10, 15.) Szegyenítsen meg szava és fogadjuk meg azt!

Mindenek felett pedig keressük az Ő kezét, aki minket egyedül vezethet ki az elbizakodottságból és segíthet el Isten teremtő jóvoltának engedelmes magasztalására. Amikor Őt küldötte el az Atya a bukott világba, akkor koronázta meg igazán jóvoltát és irgalmasságát. A böjt láttassa ezt meg velünk egész nagyságában. Csak akkor erősítjük majd meg szívünk mélyéből a zoltáríró minden magasztaló szavát Luther ámenjével: „Ez bizonyonnyal igaz!“

Budaker Oszkár
soproni lelkész.

Böjt II. vasárnapja.

Délelőttre. — Lukács 10, 17—20.

Jézus tanítványai.

A hetven tanítvány első szolgálatáról, első missziós útjáról számol be az Úrnak. Csodák, meglepő sikerek lelkendező örvendezéssé teszik ezt a beszámolót. Olyan eredménnyel zárult első útjuk, amely legvérmesebb reményeiket is túlhaladta. A tanítványok várták azt, hogy beszédök nem lesz hiábavaló, prédikálásukra felfigyelnek az emberek. Hitték, hogy megtudják vigasztalni a szomorkodókat, enyhítik a betegek fájdalmát, sebeket kötöznek be. Amerre elvonulnak áldás és békeesség fakad lábuk nyomán. Nem hitték, nem várták azonban azt, ami küldetésük első útján a legnagyobb eredménnyé lett: „még az ördögök is engedtek nekünk!“ A tanítványok csodálatos tapasztalatánál meglepőbb az, amit Jézus válaszol nekik. Kiküldetésük alkalmával éles, sötét vonásokkal rajzolta meg sorsukat ebben a világban. (Lukács 10, 10.) Most ugyanoly határozott, kétséget kizáró

módon megmondja nekik, hogy mivel ruházta fel őket kiküldetésükre, mit ad nekik, ami nehéz harcukban nem hagyja őket elesni, elcsüggedni. A szentlelke erről az oldalról mutatja meg nekünk *Jézus tanítványait*.

Hatalmuk van. Nem pusztán jámbor, mindent eltűrő, elhordozó emberek, akiket éppen ezért a világ észre sem vesz, vagy ha igen, akkor mint veszélytelen emberekkel nem sokat törődik. Nem is csupán elszánt, fanatizált hősök, akik meggyőződésüket, hűségüket vérrel is készek megpecsételni. Ha csak ezek volnának, akkor hatásos és gyökeres elbánás velök szemben a máglya, kereszt, kerékbetörés. Többek ők ennél. Hatalmuk van! Kiküldetésük, felavatásuk története ez: „Imé adok néktek hatalmat.“ Az anyaszentegyház ezen csodálatos tapasztalatát hirdeti. Nem ígélet ez, amelynek beteljesedése valahol a jövőben van, nem káprázatos kilátás, hanem megtapasztalt valóság. Az egyháztörténelem egy-egy szakasza ugyanaz, mint amiről a szentleckében a tanítványok tanuskodnak. Agyonhallgatni ezt nem lehet. Újra és újra hangzik a vallástétel: Krisztus hatalmat adott.

A tanítvány méltósága ez. Nem eltanult szakismerettel, ügyességgel, erő, tudás sorompóba állításával indul a harcba, hanem hatalommal. Minden cselekedetén tanításán, ébresztésén, gyógyításán, vigasztalásán, ítéletén ez a márka van rajta: hatalom. Jézust egyszer ámulva hallgatta a sokaság, szívéből ez a vallomás szakadt fel: úgy tanít, mint akinek hatalma van. (Máté 7, 28—29.) És Ő övéit is, amikor kiküldötte hatalommal ruházta fel.

A tanítvány bátorsága ez. Tehetetlensége miatt, útjába tornyosuló leküzdhetetlen akadályokról nem panaszkodhatik. Az ellenség támadásával, a veszély pusztító sodrával szemben, ahol olyan sokan romlásra jutnak hatalommal rendelkezik.

A tanítvány alázata is ez. Hatalmának tudatában egyről bizonyos: „erőnk magában mit sem ér.“ Nem az övé ez a hatalom, amit kiverelkedett magának. Ajándékba kapta. Csak úgy gyakorolhatja, ha ő maga láthatatlanná lesz e hatalom mögött. Trónusra emel, megkoronáz, de porig aláz is ez a hatalom. „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít.“ (Fil. 4, 13.)

Ez a hatalom megvilágítja az ellenség arcát. Jézus tanítványai nem nyomorúság, éhség, betegség, mindennapi gondok ellen vívják küzdelmüket. Nem is csupán emberek haragjával, képmutatásával, hazugságával kell számolniuk, mint ellenséggel, hanem azzal, akivel tényleg harcban állanak, az ördöggel. Az említettek csak eszközök, módok, csak előőrsei az ellenséges tábornak, nekik szembe kell nézni azzal, aki e mögött áll. „Mert nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk stb.“ (Ef. 6, 12.)

Bizonyos a győzelmük. Harcuk, küldetésük olyan, amely nem kétséges kimenetelű. „Úgy futok, mint nem bizonytalanra, úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos.“ (I. Kor. 9, 26.) A győzelmet Jézus már kivívta. (18. v.) Az ellenség erejét vég-

érvényesen megtörte. Az ember örök vádlója, a Sátán lehullott az égből. Letaszított vádlói székéből, helyébe védő és szószólónk Jézus lépett.

Elvesztette a harcot az a küzdő csapat, amelynek nincs győzelmi reménysege. Kétségekkel, halálfélelemmel, gyászindulókkal vonul a harcba. A győzelembe vetett hit a győzelem előfeltétele, azután jönnek a harcra felsorakoztatott erők. Jézus tanítványai nem álmodoznak a diadalról, ami annyi előre nem látható eshetőségtől függ, ők már kivívott győzelemről tudnak, erről bizonyosak. E harcnál éppen ez az egyetlen kockázat, anélkül indulni abba, hogy bizonyosak volnánk erről a győzelemről, arról, hogy az ellenség halálos sebet kapott, amelytől el fog vérezni.

Minek akkor azonban a harc. Elégséges lenne várni türelemmel, készenlétben, amíg elvérzik, kiszenved az ellenség. Mert meg van sebesítve, éppen ez teszi a harcot halálosan komollyá. Félelmes és borzalmas dolog a megsebzett vad utolsó dühe, rohama. A földre tiport ember kétségbeesett védekezése. Félelmes a mindent veszni látó ellenség élet-halál harca, végső megfeszülése. Ilyen az ellenség, ezért komoly a harc. Ebben a harcban állanak benne Krisztus tanítványai naponként.

Akármilyen félelmes és megtévesztő legyen is az ellenség támadása, kísértése mégsem csüggedtek, reménytelenek. Egyre hallgatnak: „Aki mindvégig állhatatos marad...” (Máté 14, 23.) Egyre tekintenek, előre a diadalra. A bizonyos diadal nem teszi őket elbizakodottakká. Soha sem dicsekszenek személyes sikerekkel, eredménnyel. Egy az ő dicsekvésük: Jézus Krisztus a diadalmas győző.

Elvehetetlen az örömük. Nagy öröm a betöltött hivatás tudata, a megáldott munka és megszentelt veríték. Kimondhatatlan öröm a készség, az erő, a talentum, amely a feladat elvégzésére, az akadályok leküzdésére képesít. Jézus tanítványainak, Isten gyermekeinek gyakran van ilyen örömük. Azok az alkalmak, amikor ezt egymásnak elmondják, vagy hálálkodó imádságban az Úr elé tárják, örömnéppé lesznek. Nem vétkes elbizakodott öröm ez. A megnyilt ajkak nem önmagukkal dicsekszenek, nem embereknek tömjéneznak, magasztalják Azt, aki mindezeket véghezvitte rajtuk, általuk. Isten gyermekei mindig annak örülnek, amit az Isten tesz. És mégis nem ez az ő elvehetetlen örömük. Szentleckénkben Jézus a tanítványok e felett való áradozó örvendezésüknek ellentmond. Nem leintés, vagy megszegyenítés ez a részéről. Nem is a kedvüket akarta szegni, hanem örömüket elmélyíteni, megalapozni, mindenekfelettlavá tenni: „azon örüljétek, hogy a ti neveitek fel vannak írva a mennyben.” (20.)

Elvehetetlen öröm, teljes vígasztalás ez. „Bűneitek megbocsáttattak az ő nevéért.” (I. János 2, 12.) Jézus meghalt érettünk ezáltal nevünk bekerült az életkönyvébe. Isten Atyám, gyermekévé fogadott. Övé vagyok, hozzátartozom.

Tökéletes oltalom ez. Tud rólam. Ismeri nevemet, keresztemet, boldogságomat. Rólam soha meg nem feledkezik.

Örök fennmaradás ez. Mindenki elfelejt, elsöpör az enyészet, eltemet a sír, de a mennybe felírt nevet senki és semmi el nem törölheti soha örökké.

A világ elveszti hatalmát felettem. A test kívánsága, az élet kérdése, ez a ragyogó, félelmesen csábító világ és élet mind halálbélyeges, pusztulásra ítélt örömök. Elfordulok tőlük, életem azé, aki felírta nevemet a mennyben. (I. János 2, 15—17.)

Délutánra. — I. Tim. 1, 15—16.

II. Hitágazat a).

„Hiszem, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten, az Atyától öröktől fogva született.“

Ezt bizonyítja születésének csodálatos története. „Fogantott Szentlélektől.“ Nem test és vér gyümölcse, emberi nemzetiség sarja. Isten Szentlelkének teremtési csodája. Az emberiség legnagyobbjainak, prófétáknak, hősöknek, mártíroknak élete egy földi édesanya szíve alatt indult és kezdődött. A természeti törvények fokozatán át fejlődve lettek életté. Test és vér örökségével terhelten születtek bele a világba, földi szüleik arcvonását viselték. Jézus nem ezek közül egy, a legnagyobb. Ő az egyetlen. Kívül áll a természeti törvények korlátain. Fogantása csodálatos. Törékeny, emberi edényt megtölt Isten szentsége, nagysága. Karácsonykor ugyan egy kicsiny gyermek született, de nem földi szülők arcvonásával, ereiben azok bűnös vérével, hanem Ő a földre, közénk jött Istenfia. Nem fejlődött, növekedett Istenfiává „az Atyától öröktől fogva született.“ Földi szülők ölen nőtt, tagja egy családnak, de azért, hogy Ura legyen minden családnak. Egy néphez tartozik közelebbről, de azért, hogy népe megtalálja Őt a nemzeti korlátokon felül álló, a test és vér ruhájába öltözött valóságos Istent.

Ő magamondotta ezt magáról: „Én és az Atya egy vagyunk.“ (János 10, 28—30.) „Aki hisz én bennem, nem én bennem hisz, hanem abban, aki elküldött engem.“ (János 12, 44.) „Aki engem látott, látta az Atyát.“ (János 14, 9.)

Tanuk boldog bizonyossággal vallják ezt: „Felelvén pedig Péter monda néki: Te vagy a Krisztus.“ (Márk 8, 29.) „Az Ige testté lett és lakozék mi közöttünk (és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét), aki teljes vala kegyelemmel és igazsággal.“ (János 1, 14.) „Igen Uram én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Istennek Fia aki e világra jöendő vala.“ (János 11, 27.) „És felele Tamás és monda néki: Én Uram és én Istenem!“ (János 20, 28.) „Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten.“ (Csel. 2, 36.)

Csoda ez! Nem mondhatom azt, hogy tudom, hogy megvagyok győződve, hanem alázatos, leboruló hittel: hiszem, hogy valóságos Isten. Ez a csoda azonban megfoghatatlansága mellett

is nem akar káprázatos, hátborzongató értelmetlenség maradni, hanem felfogható érthető üzenetté lenni a számomra. Megmutatja a bűnös arcát és az Isten szívét.

Nem jellegzetes megtévedt, bűnbesodródott gonosztevőnek az arcát. Általában az embernek az arcát, aki a bűn rabságában menthetetlenül elveszett. Olyan mélyre esett, hogy felemelkedni képtelen volt, az Istennek kellett lehajolnia hozzá. A bűn több volt sem hogy kinevelni, gyógyítani, vagy megszüntetni lehetett volna. Isten szentsége, igazsága is több volt, semhogy pusztá felmentéssel megigazítható lett volna a bűnös ember. Ennek a két végletnek, ellentétnek áthidalója az Istennek való-ságos Fia, aki Úrammá lett. „Azt jelenti ez, hogy megváltott engem bűntől, ördögtől, haláltól és minden boldogtalanságtól, Mert azelőtt nem volt nekem sem uram, sem királyom, hanem fogoly voltam az ördög hatalmában, kárhozatra ítélve, bűn által megkötve, vaksággal megverve.“ (N. K.) Az embert csak Isten menthette meg.

Megérte Istennek ezt az árat a bűnös ember megmentése? A kérdésre ez a felelet: Isten szeretet, kénytelen volt így cselekedni. Luther mondja, ha valaki megakarná festeni az Isten arcát, olyan képet kellene festenie, amelyiken nincs más csak szeretet. Ez a kép már meg van festve, a golgotai keresztfa az. Isten szívét mutatja meg.

Értem-é ezt? A nagy titok, a csoda megértésének kulcsa ez a vallomás: „a bűnösök közül az első én vagyok.“ (I. Tim. 1, 15—16.)

Rózse István

alesperes, Nyiregyháza.

Március idusán.

Józsue könyve 4, 5—7.

Amikor Izráel elfoglalta a szent földet, az Úr száraz lábön vezette át az ő népét a Jordán vizén. Ennek a csodálatos átkelésnek az emlékére 12 követ emeltek ki a folyó medréből s azokat emlékoszlopként felállították ott a Jordán partján, hogy hirdessék még a késő unokáknak is az Úr nagyságos dolgait.

A mi szemünk már szebb emlékművekhez szokott, mint voltak azok az ormótlan szikladarabok. Mi nemes kőbe, ércbe szoktuk bevésni Isten csodálatos dolgait s a kimagasló, történeti eseményeket. De nemcsak kővel, ércel lehet valamilyen emlékezetes eseményt megörökíteni. Meg lehet azt örökíteni az évről-évre visszatérő megemlékezéssel is.

Amikor mi öreg emberek még serdülő gyermekek voltunk, apáink s tanítómestereink már megünnepelték, ha mindjárt a mainál talán szerényebb keretben s csendesebb módon is, március idusát. Esztendőről-esztendőre való-ságos arcképcsarnokot rajzoltak s emlékoszlopot állítottak lelki szemeink elé azokból

a sziklaszilárd jellemű ifjakkól s férfiakból, akik 1848 március 15.-ének hősei s az utána nemsokára bekövetkező szabadságharcnak vértanui lettek. S amikor felnőttünk ifjú emberekké, hiába próbálta egy különösen lojális kormány március idusát elszínteleníteni, elrendelvén, hogy e nap vívmányait, szentesítésüknek napján: április 11.-én kell megünnepelni. Március 15.-ét sem a kalendáriumból, sem a magyar ember szívéből többé kitépni nem lehetett. S a március 15.-i eseményeket nem is lehetett meghamisítani, mint azt — óh emlékezzetek csak vissza — 22 évvel ezelőtt a nemzet sírásói megpróbálták, akik idegen tüzet vittek a március 15.-i oltárra s a nemzet hőseit vörösszívú világproletárokká akarták tenni. Isten kegyelméből lesepertük azt a tüzet az oltárról s újból felemeltük a nemzeti hősök ledöntött szobrát.

Mint Izrael fiai mindig áhitattal szemlélték a honfoglalás kezdetét jelző 12 faragatlan követ, melyeket ott a Jordán medréből emeltek ki, úgy a mi apáink is, mi magunk is, sőt a mi fiaink is mindig szent áhitattal betűztük s betűzzük azt a 12 pontot, mely a felszabadított sajtó első termékeként ma 93 éve látott napvilágot. Óh hallgassuk meg ma is a népszabadság kátéjának ezt a 12 pontját:

Mit kíván a magyar nemzet?

Ez az első kérdés s a felelet rá: Legyen béke, szabadság és egyetértés. Erre következik a 12 pont:

1. Kívánjuk a sajtószabadságot.
  2. Felelős minisztériumot Pesten.
  3. Évenként országgyűlést Pesten.
  4. Törvényelőtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
  5. Nemzeti őrsereget.
  6. Közös teherviselést.
  7. Az úrbéri terhek megszüntetését.
  8. Esküdtzéket, képviselőket egyenlőség alapján.
  9. Nemzeti bankot.
  10. A katonaság esküdjék meg a magyar alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.
  11. A politikai status foglyok bocsátassanak szabadon.
  12. Kívánjuk az uniót Erdéllyel.
- Egyenlőség, szabadság, testvériség.

Ez a 12 pont jelezte a szabadság hajnalhasadását s azt, hogy ez az ország most már mindnyájunknak édes otthonává lett, ahol nincs más igazsága a nagyoknak s más a kicsinyeknek, a hatalmasoknak és az élet terhe alatt görnyedőknek. S azért hiába van, ha a napjainkban külföldről becsempészett elméletekkel, teóriákkal el akarják homályosítani a szabadságnak, a hazának, nemzetnek a fogalmát s szabadságnak nevezik azt, ami nem szabadság, hazának, ami nem haza, nemzetnek azt, ami nem nemzet. S hiába akarnak minket népi, faji, vérbeli össze-

tételek szerint csoportosítani s a népeket mindenféle gazdasági érdekek szerint, mint ők mondják, élettéri érdekek szerint, ide-odatologatni. Nem! Ha a nyelv, melyen anyánk ajka beszélt s a vallás, amelyért apánk szíve hevült s a származás meg is különböztet bennünket egymástól, a haza szeretetében nem lehet különbség köztünk. Mi ebben a tekintetben mindnyájan valljuk, hogy itt, ahol az Isten napja s a csillagok először ragyogtak fel előttünk s a villámok először hirdették nekünk Isten mindenhatóságát s a szélvészek szent félelemmel töltötték el lelkünket, itt, itt van a mi szeretett hazánk. S itt, ahol az első emberi szempár szeretettel hajolt a mi bölcsőnk felé s ahol a mi áldott lelkű édesanyánk először vett bennünket örömmel az ő ölébe s a mi édesatyánk először véste szívünkbe a bölcsesség kezdetét, itt, itt van a mi szeretett hazánk. S ha szegénység és nyomorúság lakna itt, kell, hogy mi ezt a földet akkor is örökké szeressük. Nekünk itt élnünk, halnunk kell. Bölcsőnk ez a föld, majdan sírunk is. Most ápol, majdan eltakar. Ezt hirdeti nekünk március idusán nem kőoszlop és ércbe vésett írás, hanem az esztendőről esztendőre visszatérő áhítatos megemlékezés mind örökké. Ámen.

Ziermann Lajos
esperes, Sopron.

Böjt III. vasárnapja.

Délelőttre. — Lukács 9, 51—56.

Jó-e az ember?

Gyakorta beszélünk „jó“ és „rossz“ emberekről. A hősieen önfeláldozó, csak másokért élő, szakadatlanul jót cselekvő embert „jónak“ minősítjük, a gonosztevőről, csalóról, zsarnokról és uzsorásról pedig azt mondjuk, hogy „rossz“. E két határvonal között a kevésbé jó és kevésbé rossz erkölcsi magatartásnak gazdag változatait mutatja az élet. Ilyen megkülönböztetést azonban csak „erkölcsi“ szempontból tehetünk, mert Isten előtt minden ember bűnös és egyformán gyökerestül romlott. Azért mondja az Írás: „Nincsen, ki jót cselekednék, nincsen csak egy is“, „mert mindnyájan vétkeztek“. Hogy az ember emberi és hittani megítélésének különbségét jól lássuk, gondoljunk két emberre, akik ugyanazon időben szállnak fel a vonatra. Utazás közben az egyik valami okos dolgot művel, a másik ostobaságot. Amint azonban a robogó vonat ablakán kitekintének, mindketten észreveszik, hogy rossz vonatra ültek és mindketten épen ellenkező irányban utaznak. Az ember élete ilyen fordított irányban száguldó vonat. Fordított irányban: az Istentől el. S ezen a vonaton rajta vannak az emberi megítélés szerint legjobbak és legrosszabbak egyaránt. Így értjük meg, hogy Jézus az evangéliumbeli két tanítványnak is kénytelen azt mondani: „Nem

tudjátok, minémű lélek van ti bennetek.“ A kettő egyike pedig épen János, a „szeretett tanítvány“.

Evangéliumi szent igénk világosan felel erre a kérdésre: *jó-e az ember?* Lássuk az embert mindenekelőtt

1. *Krisztus szenvedésének tükrében.* Istennek legfőbb tulajdonsága a bűnbocsánat, amin a mi üdvösségünk alapszik, mert ő maga a szeretet. Minden mi bűneink, engedetlenségünk és lázadásunk ellenére is az. A hitetlenség és erkölcstelenség, a háborúk és forradalmak, a szociális önzés és zűrzavar mögött is változatlanul az marad, mint ahogy szüntelenül világít a nap, még ha az északi sark hosszú éjjelein a jég lakói azt hiszik is, hogy örökre kialudt. Lesujthatna reánk dörgő villámaival, hogy egy csapásra rendet teremtsen közöttünk és engedelme-sekké tegyen. Ő azonban nem akarja a bűnös halálát, „dresz-szírozni“ sem akar, hanem azt akarja, hogy saját döntésünk-ből forduljunk hozzá, térjünk meg és éljünk. Isten szeretetét Jézus nyilatkoztatta ki, az Isten megtestesülése, a láthatatlan Isten látható képe, tanításai, élete és a kereszten kiontott vére által. Ő sem alkalmazta az erőszak eszközeit. Evangéliumi szakaszunk arról szól, hogy Jézus már felkészült a végre. Engedelmesen és elhatározottan megy Jeruzsálem felé, hogy dicsőség helyett gyalázatot, királyi korona helyett töviseket, jogar gyanánt nádszálat kapjon, hogy elszenvedje a kitalált igazságot, győzelmű jelűl pedig a keresztet s rajta még az Istentől való elhagyatottságot is. A samáriai falu határában végigszenvedi kicsiben, mint egész életében itt is, ott is, újra meg újra, a keresztet: a megaláztatást és elvettetést azoktól, akikhez jött. Mindezt csendesesen tűri Ő, akinek adatott minden hatalom mennyen és földön. Aki ujjának intésével is engedelmessé tehette volna a samáriai falu népét, aki ajkának egy könnyű lehelletével könnyedén szórhatta volna szét a reá feszítendő meg-et kiáltó tömeget, mint a polyvát és aki szemének egyetlen villanásával leparancsolhatta volna a felette ítélkezni merő Pilátust is a trónról. De így nem lett volna engedelmes az Atya iránt, s elveszítette volna az emberek lelkét, már pedig „az embernek Fia nem azért jött, hogy elveszítse az emberek lelkét, hanem hogy megtartsa“. Tűr, mert *menteni* jött. Mégpedig kereszttel és szenvedéssel, nem pedig ítélni.

Lássuk továbbá az embert

2. *a tanítványok magatartásában.* Míg Jézus tűr és szenved a tanítványok lelkétől mérhetetlenül távol áll a kereszttel gondolatának igazi elsajátítása és az embermentésnek mindent elszenvedő türelme. A kereszttel a zsidó szemében botránykő, a pogánynak bolondság, de még a tanítványok sem tudták teljesen megérteni a Mester szenvedésének igazi értelmét, eszközeit és célját. Amikor a tizenkettőnek az Ő Jeruzsálembe való felmeneteléről szól, ahol „beteljesedik minden az embernek Fián“, megszeppent csodálkozással néznek az Úrra, mert „ezekből semmit nem értének“. (Lk. 18, 34.) Az emmausi kettő is így elmél-

kedik: „...adták őt a főpapok és a mi főembereink halálos ítéletre és megfeszíték őt. Pedig mi azt reméltük, hogy ő az, aki meg fogja váltani az Izráelt.“ (Lk. 24, 20—21.) Felolvasott evangéliumi szakaszunkban is egészen más lélekről tanuskodik magatartásuk, mint amilyen Jézusban lakozott. Azért szabták magukat a testnek kívánságaihoz, azért tudták volna felgerjedt haragjukban tüsszel emészteni el az engedetlen falut, s azért voltak tudatlanságban lelkünk minémúsége felől is. Mert épen a kereszt mutatja meg Isten és az ember igazi valóját. Istent az ő irgalmazó szeretetében, önmagunkat pedig önző istentelenségünkben. Csak Krisztuson keresztül vesszük észre, hogy életünk vonata fordított irányban száguld, hogy hányadán állunk az ember „jóságával“, s hogy töredelmesen meg kell állapítanunk Pál apostollal: „Mert tudom, hogy nem lakik én bennem, azaz a testemben jó; mert az akarás megvan bennem, de a jó véghezvitelét nem találom.“ Igen, csak a kereszt bűnbocsánatában való alázatos hitben tudhatjuk ezt; enélkül nem tudjuk, minémű lélek lakozik bennünk, s csak a testnek cselekedeteit teremtheti életünk (Gal. 5, 19—21). De ez a hit boldog megáldozottakká tesz bennünket is. Olyanokká, akik Krisztus halálát hordozzák magukban és naponként megfeszítik a testet kívánságaival együtt. Ez a hit tesz önmagunk szigorú vizsgálóivá és mások megbocsátó testvéreivé. Ez a hit öli meg bennünk az önzés haszon- és bosszúvágyó érzéseit s teszi küzdelmeinket, áldozatos tetteinket, türelmünket egy titokzatos erő folytán mások vigasztalásává, építésévé és áldásává.

Így lehetünk a Krisztus által Istennek a Lélektől vezérelt fiaivá, akiknek megjelenését sóvárogva várja az egész teremtett világ.

Vázlatok.

I. A keresztyénség útja a történelemben

1. emberi elgondolás és
2. Isten lelke szerint.

II. A mennyei Jeruzsálem

1. a legmagasabb,
2. a legnehezebb és a
3. legnemesebb életirány.

III. Jézus útja Jeruzsálemben Samárián át, ahol látjuk

1. a samáriabeliek ellenségeskedését,
2. a tanítványok felháborodását, valamint
3. Jézus szelidségét és könyörületességét.

Délutánra. — Fil. 2, 5—8.

II. Hitágazat b).

Krisztus nyomdokain.

Az apostol célja az intés. Megírja híveinek, milyen lelkületűeknek kell lenniök, hogy egyéni és közösségi életük egészséges és Istennek tetsző legyen. A Krisztus érzületének ápolására

buzdítja őket. Nem Krisztus lemásolására, ami teljességgel lehetetlen, hanem arra, hogy ott, akkor és annyira, ahol, amikor és amennyire csak tudnak, Krisztus érzületében járjanak: *alázatban, engedelmisségben, szeretetben.*

1. *Alázatosság.* Krisztus alázatosságát csak akkor mérhetjük fel igazában, ha tudjuk *honnan* jött és *hova*: Isteni létformából emberibe, minden parancs, törvény és megkötöttség fölötti korlátatlanságból szűkkorlátú „szolgai“ létbe. Isten előtt megalázkodva tudott alázatos lenni az emberek között is.

Nagyon kevés az alázatos ember. Ma szinte csak göggel, elbizakodottsággal találkozik az ember. Könyöklő törtetéssel és érvényesülési akarással, még a mások eltiprása árán is. A meghunyászkodás és szolgai engedelmisség nem alázat, hanem gyengeség és félelem vagy önszeretetből fakadó képmutatás. Ezek a tulajdonságok az istentelenségből táplálkoznak és akkor ütik fel a fejüket, amikor az ember nem akarja elismerni Isten fenségét, szentségét és hatalmát, s nem tud megalázkodni az ő szuverén akarata előtt. A tiszta keresztyéni alázat titka: Isten előtt való megalázkodás.

2. *Engedelmisség.* A „szolgai“ életforma természetes velejárója az engedelmisség. Ennek az életformának a felvétele Jézus számára is azt jelentette, hogy „engedelmeskednie“ kell. Engedelmisségének nagysága kitűnik, ha számba vesszük, hogy ezen az életformán belül a legkeserűbb sorsot viselte: gyalázatot, megvettetést, kitaszítottságot. Elkerülhetett volna minden sérelmet és megtorolhatótt volna minden bántalmat, de így nem lett volna engedelmes Isten üdvakarátának. Az engedelmisség útján tehát nem állt meg és nem fordult vissza, hanem végigjárta ezt.

Az apostol arra int, hogy életünket engedelmisség tekintetében is a Krisztushoz igazítsuk. Életünk minden pontján Isten feltétlen akaratát kutassuk és igyekezzünk érvényesíteni, még akkor is, ha ez ellen ó-emberünk lépten-nyomon lázad. A mi imádságunk sem lehet más, mint ez: „Ne úgy legyen, amint én akarom, Atyám, hanem, amint Te.“ Csak így leszünk képesek hatalmunkat, erőnket, tudásunkat és minden képességünket a szolgálat lelkével mások életében is gyümölcsöztetni.

3. *Szeretet.* Isten emberré válásának legvégső indítéka a bűn, halál és ördög hatalmában vergődő ember iránti irgalmazó szeretet. Ez indítja Krisztust a maga önként való megüresítésére, a szolgai életforma felvételére s a golgotai kereszti alázatos engedelmisségben való elszenvedésére. Mert nem válhatott meg sem arannyal, sem ezüsttel, hanem csak vérével, ártatlan szenvedésével és halálával.

Az Ő tanítványának lenni jelenti: Követni őt ebben a szeretetben. (János 13, 34—35.) Átlépni a puszta önszolgálat területéről mások életének érdekkörébe. Eggyé élni magunkat másokkal még áldozatok árán is.

Böjt IV. vasárnapja.

Dél előttre. — János 6, 47—57.

1. Szövegmagyarázat.

Igénkben félreérthetetlenül az úrvacsora lényegéről nyújt részletes felvilágosítást az Úr „Katabász“ (51. v.) a figyelmet az általánosról egy meghatározott személyiségre irányítja. — „Echei“ van neki, bir (54. v.) semmiesetre sem akarja azt a nézetet alátámasztani, mintha az oltári szentség opus operatum működne, mert az örök élethez az évésen kívül nélkülözhetetlen a „pisztisz“ (47. v.). — A végső napon való feltámasztás nyilvánvalóan a testre vonatkozik. Luther nem ok nélkül hangsúlyozza, hogy az úrvacsora szentségének élvezése a testre nézve is áldás forrása.

2. Igehirdetés.

Az úrvacsora himnusza.

Fiatal egyetemi hallgató utolsó harcát vívja a halálos ágyon. Elmeszesedett tüdejében felpattant egy ér. A belső vérzés következtében elérkezett végső órája. Míg élt, diáktársai között Krisztus bizonyágtevője volt. Most az utolsó harcon, egy tudat tölti el édes örömmel: Röviddel azelőtt, a hívők seregével, Istenházában az úrvacsorával élt. — Diáktársai részvétellel állják körül halálos ágyát. A haldokló mégegyszer felnyitja ajkait és mély sóhajtással csak ennyit mond: „*De jó, hogy úrvacsorát vettem!*“ Azután szíve megszűnik dobogni.

Ez az újtestamentumi szakasz is az úrvacsora himnusza.

Ez az ige egyfelől *vádol*, másfelől *vígasztal*. Kiket vádol?

a) *Akik az úrvacsora szentségével nem élnek.*

Egyetemes egyházunk népmozgalmi kimutatása szerint az 1939-ik év folyamán 218.569 egyénnek osztottak ki úrvacsorát. Ugyanakkor az egyháztagok száma 567.040 lélek volt. Miután valóságban az úrvacsorázóknak kb. egyharmada kétszer, sőt többször is él évente e szentséggel, az úrvacsorázók lélekszámát kb. 150.000-re le kell csökkentenünk. Így azt mondhatjuk, hogy egy esztendő alatt az evangélikus egyháztagoknak csak mintegy 26%-a járul az Úr szent vacsorájához. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy kb. 417.000 evangélikus egyháztag egyáltalán nem él az Úr szent vacsorájával.

Ha helyt adunk annak a régi gyakorlatnak, mely szerint *valamely gyülekezet hitbuzgóságának fokmérője az úrvacsorázók alacsony vagy magas száma*, akkor a Magyarhoni Evangélikus Egyház hitbuzgóság dolgában nagyon sivár képet mutat.

Fájdalom még komoly keresztyének között is nem egy akad, aki *nélkülözhetőnek* tartja az úrvacsorát. Pedig az Üdvözítő félreérthetetlenül azt üzeni az úrvacsorával nem élő keresztyéneknek: Ha nem eszitek az emberfiának testét és nem isszátok az ő véré, nincs élet bennetek (53. v.). Más szóval *Üdvözítőnk az örök élet számára nélkülözhetetlennek tartja azokat a lelki javakat, amelyeket ő az úrvacsorában közöl.*

De vádolja ez az ige azokat is:

b) *Akik az úrvacsora fontosságát lekicsinylik.*

Egész sereg olyan keresztyén van, aki minden megindultság és előzetes bűnbánat nélkül járul az Úr szent vacsorájához. Ezek a szokás-úrvacsorázók, akiknek az életében minden marad úgy az úrvacsorázás után, mint ahogy az úrvacsorázás előtt volt. Ők az úrvacsorázásnak különösebb fontosságot nem tulajdonítanak. Tulajdonképpen csak azért élnek vele, mert ez náluk *családi hagyomány*, vagy mert a mama és a hitvestárs úgy kívánja!

Hol vannak ezek a keresztyének attól, hogy így tudjanak szólni a szent jegyekhez: Uram, Jézusom! Ez a te megtörtetett tested! Ez te vagy! Ez a te értem kiontott véred, melyet bűneim eltörléséért és örök életemért adtál a keresztfán!

Valljuk meg, hogy mi magunk is többször, hosszú időn át nélkülözhetőnek tartottuk az Úr Jézus testét és vérét, a bűnbocsánat és az örök élet eledelét. Úgy gondoltuk, hogy elég az *elméleti hit az Úr Jézus váltságshalálában*, de az úrvacsora jegyeinek gyakori magunkhozvétele nem feltétlenül szükséges.

Jó ha meggondoljuk, hogy az *Üdvözítő önmagát maradék nélkül és teljesen odaáldozta azért, hogy mi vehessük az úrvacsorát*. Mi mindig csak „részt“ szeretünk áldozni abból, amink van. De az Úr Jézus önmagát nem kímélte, hanem testét és vérét maradék nélkül odaáldozta. Nyilvánvalóan folyik ebből, hogy *Üdvözítőnk az úrvacsorának a keresztyén ember életében nem mellékes vagy másodrendű, hanem központi jelentőséget szánt*.

Harmadszor vádolja ez az ige azokat is:

c) *Akik e szentség eredeti tartalmát megszükitették és egy szín alatt osztják az úrvacsorát.*

A felolvasott igében, — amelyet méltán tekinthetünk az Üdvözítő nagy bizonyágtételének az úrvacsoráról — Urunk „teste“ mellett mindenütt „vérét“ is említi. *Nincs tehát jogosultsága annak, hogy az egyház a kelyhet a hívektől elvonja.**

A konstanzi zsinat hiába tiltotta el (1415) az úrvacsora két-színalatti kiszolgáltatását, hiába égette meg Husz Jánost, a *reformáció egyházaiban az úrvacsora eredeti krisztusi formája ott-honra talált*.

* * *

A felolvasott ige azonban nemcsak vádol, hanem hathatósan *vigasztal* is. Első vigasztalása az igének így hangzik:

a) *Van örök élet!*

A hitetlen emberek szavajárása: Onnan még nem jött vissza senki! Nos az ilyeneket megnyugtadjuk, helyesebben *felnyugtalanítjuk, hogy Krisztus, az élet kenyere, a mennyből jött közénk*. Mai szentigénkben kétizben is (50. és 51. v.) nyomatékosan ki-

*) *Jegyzet*. A kehelynek a hívektől megvonása (communio sub una), a XII.-ik század óta vált gyakorlattá. Alapját Halesius Sándor (†1245) minorita barát, teológus „concomitantia“ tana képezi, mely szerint mindkét jegyben: kenyérben és borban benne van az egész Krisztus.

nyilatkoztatja ezt. Már pedig Krisztus szava igazság. Ő a hazugsághoz nem értett.

Még fontosabb vizsgálása az ígének, hogy:

b) *Ez az örök élet enyém lehet.*

Nem dobog-e hevesebben a szívünk ennek hallatára? Itt e földön pályánk 70 vagy ha feljebb 80 esztendő, azoknak is nagyobb része nyomorúság és fáradság, de ott miénk lehet az időtlen idő, a zavartalan boldogság, amidőn Isten szemeinkről letöröl minden könnyet! (90. zsolt. 10. v. és Jelenések k. 7, 15—17.)

Szándékosságból használtuk imént ezt a kifejezést: Az örök élet enyém *lehet* és nem mondtuk, hogy az örök élet magától értetődően *enyém*. Az örök élet elnyerésének ugyanis feltételei vannak. Legfontosabb feltétel a *Krisztusban nyugvó hit*. Aki énbennem hisz örök élete van annak — mondja az Üdvözítő. „Hit“ alatt pedig nem csupán benne a tanítóban, csodatévőben és prófétában való hitet érti, hanem *benne a Megváltóban való hitet*, aki teste és vére árán megváltotta a világot.

Akinek van Krisztus-hite, de az nem irányul állandóan és szorosan az Úr Jézus testére és vérére, annak keresztyén élete nem fejlődhet egészséges irányban. Assisi Ferenc annyira elmélyedt a megfeszített Jézus sebeinek belső szemléletében, hogy hagyomány szerint saját kezein és lábain kirajzolódtek a Megváltó sebei.

Az úrvacsora egy nagy *vízválasztó*, amely különválasztja az igazi keresztyéneket a hamis keresztyénektől, Krisztus valódi tanítványait az áltanítványoktól. Első tanítványai közül is többen „kemény beszédnek“ tartották úrvacsoráról szóló beszédjét és miatta elhidegültek tőle. (János 6, 60. 66.)

A kapernaumi zsidók még azon töprengtek, „mimódon adhatja ez nekünk a testét, hogy azt együk?“ Viszont előttünk nagycsüörtök az úrvacsora szereztetése — és nagypéntek, a kereszten való odaáldozás óta, ez a tény nem kérdéses többé.

Nem lehet előttünk kétséges mai ígénk megértése után, hogy *Üdvözítőnk az úrvacsorának központi jelentőséget szánt keresztyén életünkben*. És hiába dicsekszik valaki keresztyén mivoltával, hiába tartja magát jó evangélikusnak, ha nem hiszi boldog örvendezéssel, hogy Krisztus az örök élet kenyere, hogy ő testét és vérét a keresztfán a mi örök életünkért, bűneink bocsánataért adta és hogy ennek részesévé és élvezőivé főként az úrvacsora tesz bennünket!!

Hogyan vihet véghez az úrvacsora ilyen nagy dolgokat? Felelet: Különösen két dolog által viszi véghez: A *bűnbocsánat* és a *Krisztussal való egyesülés* által.

Luther abban a rövid hitvallásban, amelyet két évvel halála előtt írt hangsúlyozza, hogy az úrvacsora célja az egyénenként kiosztott bűnbocsánat, amelyet a hit az ígében megragad. A szereztetési ígékben hangsúlyozza az Úr Jézus, hogy az úrvacsora és a bűnbocsánat szorosan összetartozó dolgok, amikor azt

mondja: Ez az én vérem az újszövetségnek vére, amely sokakért kiontatik *bűnöknek bocsánatára!* (Máté 26, 28.)

Másik nagy áldása az úrvacsorának a Krisztussal való egyesülés. Az Úr Jézus az úrvacsorát egy valóságos *lelki vér-átömlesztésnek szánta*. Általa a szőlővessző (János 15.) vagyis a hívő keresztyén, megtelik a szőlőtőke nedvével, vagyis Krisztus szeretetével, testi, bűnös, halandó emberből, — lelki, szent, élő emberré válik (Luther).

Luther hangsúlyozza, hogy *ez a hatás még a testre is kiterjed*, „mert a szegény testnek is van reménye a halálból való feltámadásra és az örök életre!“ Ezért mondja Üdvözítőnk mai ígénkban: Aki eszi az én testemet és issza az én véreimet, örök élete van annak és én feltámasztom azt az utolsó napon. (54. v.)

Hesse észl evangélikus lelkészl elfogják a bolsevisták. Mielőtt lakásáról magukkal cipelnék, két órai időt engednek neki dolgai rendezésére. Mire használja az izig-vérig keresztyén lelkipásztor a kétórai időt, amikor tudja, hogy rövidesen kioltják életét? Feleségével együtt az Úr szent vacsoráját élvezi. Majd kiválasztja a saját koporsója felett tartandó gyászbeszéd alapigéit, (27. zsolt.) azután hóhérai rendelkezésére bocsátja magát.

Délutánra. — Lukács 18, 31—34.

II. hitágazat c).

Mit kell tudnunk Krisztus szenvedéséről?

Az Apostoli Hitvallás Urunk születéséről mindjárt szenvedésére tér át. *Szenvedése voltaképpen már születésével elkezdődött. Kínjai a nagyhéten érik el csúcspontjukat. Hozzá foghatót sem azelőtt sem azután nem látott ez a világ.*

Szenvedéseit az Üdvözítő előre megjelentette tanítványainak, de azok, — mintha szemüket fátyol fedte volna, — *nem fogták fel a mondottakat*. Hasonlóan van a keresztyének nagy többsége. Tízszor és százszor is hallja a Krisztus szenvedéséről szóló híradást, de mintha szemét fátyol takarná, annak célját sem felfogni, sem megérteni nem tudja.

Szükségesnek látszik tehát, hogy a felolvasott ige és kátérész kapcsán ma délután erre a kérdésre adjunk választ: *Mit kell tudnunk Krisztus szenvedéséről?*

Főként három fontos dolgot kell tudnunk róla:

- a) *Ártatlanul szenvedett.*
- b) *Szenvedésével váltott meg.*
- c) *Váltsága nekem szól.*

* * *

a) *Az Úr Jézus ártatlanul szenvedett.*

Valaki *Krisztus pörének újrafelvételét javasolta*. Komoly formában fölvetette az eszmét, hogy a legképzettebb keresztyén és zsidó jogászok közreműködésével folytassák le újból Krisztus pörét. Ha vétkesnek találtatik, akkor elítéltetését nem lehet kifogásolni. Ez esetben a zsidók minden vád alól felmentendők.

Ha ellenben Krisztus ártatlansága bizonyul be, akkor a zsidók tegyenek bűnbánatot és térjenek meg. A pör újrafelvételéből aligha lesz valami, hiányozván a kortörténeti eszközök. Krisztus igazságának azonban 1900 esztendő történelme folyamán, jó néhány ékesen szóló és cáfolhatatlan bizonyossága támadt. Ott van a minden ágazatból és nyelvből toborzódó keresztyén anyaszentegyház. Ott van Jeruzsálem pusztulása, a zsidó nép szétszóratása és szenvedése, ami mind az élő Isten felelete a „Feszítsd meg“-et kiáltó zsidóknak arra a következményeiben meg nem fontolt kijelentésére: Az ő vére mirajtunk és a mi magzatainkon! (Máté 27, 25.)

Üdvözítőnk ártatlan volt isteni és emberi ítélőszék előtt egyaránt. Isten kétízben kinyilvánítja róla: Ez az én szerelmes Fiam, akiben én gyönyörködöm! (Máté 3, 17; 17, 5.)

A Szentírás több helyen tökéletes ártatlanságáról és bűntelenségéről tesz bizonyosságot. (Fil. 2, 8.; Zsid. 10, 7.; Máté 26, 39.; I. Péter 1, 19.; 2, 22.)

Krisztus ártatlanságáról tesz bizonyosságot a római világhatalom hivatalos képviselője Poncius Pilátus helytartó is, amidőn a Krisztus vádoló zsidók előtt több ízben kinyilatkoztatja: Semmi bűnt nem találok ez emberben! (Lukács 23, 4. 14.; János 18, 38.; 19, 4.)

Pilátusné „igaz“-nak jelenti ki férje előtt. Heródes király, bár telve van rosszindulattal az Úr Jézus iránt, még sem tud ellene bűnt felhozni. Ezért visszautasítja Pilátushoz. (Lukács 23, 7—11. 15.)

A zsidó főpapoknak az a vádja, hogy gonosztévő, a népet felzendíti, magát királynak, Isten Fiának állítja, — az ítélőbíró Pilátus rostáján mind fennakad. A római helytartó végül is megmossa kezeit és a felelősséget elhárítva magáról így szól: *Ártatlan vagyok ez „igaznak“ véretől!* (Máté 27, 24.)

Üdvözítőnk szenvedésének pártatlan kihatása e szenvedés ártatlanságában rejlik. Erről tesz bizonyosságot az Irás is mikor azt mondja Krisztusnak a vére, aki örökkévaló Lélek által önmagát áldozta fel *ártatlanul* Istennek, megtisztítja a ti lelkiismereteket. (Zsid. 9, 14.)

b) *Szenvedésével váltott meg.*

Péter apostol volt az első, aki Krisztus szenvedésének és vérének értékét az *arannyal* és *ezüsttel* mérte össze. (I. Péter 1, 18. 19.) Az apostol nem egyszer láthatott rabszolgavásárt. Láta a szegény, nyomorult rabszolgákat, amint keresztbe tett lábakkal ülnek a földön és várják, amíg valami nagy úr ezüst és arany pénzen a rabszolgakereskedő kezéből *megvásárolja* őket. Erre a Sátán rabszolgaságában sinylődő ember jutott eszébe, akit Krisztus váltott meg, szabadított ki és vezetett új boldog, szabad életre. De az ár, amit fizetett érte, nem arany, sem ezüst, hanem *szenvedése és vére.*

Lehet-e szenvedéssel megváltani? Történettel felelünk: Angliában Cromwell Olivér kormányzósága idején egy embert felségsértés miatt halálra ítélték. Az elítélt felesége a kormányzó

lábai elé borult és kérte, hogy kegyelmezzen férjének. De az így felelt: Férjed eljátszotta életét. Holnap, amikor az estharang megszólal, viszik a vesztőhelyre! Másnap este felé egy nő surran fel a toronyba. A haranglábnál helyezkedik el és amikor a harang megmozdul tenyerét a harangnyelv kalapácsára szorítja. A súlyos ütésekre a gyenge kézből vér csordul alá. De a hőslékű hitves fájdalmát leküzdve áll ott mindaddig, míg odalenn az öreg süket harangozó abbahagyja a harangozást. Azután szétromcsolt kezével fut a szigorú kormányzó elé. A hitvesi hűség láttára a hatalmas úr szíve meglágyul és így szól: Asszony, a férjed szabad, a te véred árán!

Igy hártotta el az Úr Jézus is saját sebei árán mi rólunk Isten haragját és a kárhozat megérdemelt büntetését.

c) *Váltsága nekem szól.* Sok keresztyénnek azért nem válik személyes ügyévé a Krisztus váltsága, mert nem veszi fontolóra, hogy ez a váltság *személy szerint neki szól.* Legtöbb keresztyén csak úgy általánosságban szokott beszélni a Krisztus váltság-haláláról: Krisztus megváltotta a világot! Vagy azt mondja: Krisztus megváltotta az emberiséget! Legfeljebb addig a bizony-ságtételig jut el, hogy Krisztus megváltott minket!

Luther számára azonban a váltság valami egészen közelálló dolog. Úgy veszi, hogy az *személy szerint neki szól.* Azért hangsúlyozza a második hitágazat magyarázatában: *Megváltott engem!*

Valóban *mit is használ az nekem, ha Krisztus a világot vagy az emberiséget megváltotta, de énnekem nincs személyes, közvetlen tapasztalatom és meggyőződésem erről a váltság-munkáról!* Az üdvösség valami egészen személyes dolog, amit személyenként lehet csak kiosztani és személyenként lehet csak elfogadni. Valami olyan személyes dolog ez, akárcsak az oltás. Az orvos az oltást minden egyénen külön hajtja végre. Minden személynek külön kell felvennie szervezetébe az oltóanyagot.

A tanítványok szemét három évig fátyol takarta. Nem értették Uruk halálának a célját. Csak a kereszthalál után nyílnak meg szemek. Ekkor lépnek a hitbeli kiskorúságból a felnőtt korba. Az evangéliumok még arról beszélnek, hogy nem fogták fel Krisztus halálának az értelmét, de az *apostoli levelek már telisdedteli vannak Krisztus váltság-halálának és megváltó érdemének magasztalásával.*

Hullják le a fátyol a mi szemünkről is! Senki se maradjon közülünk hit dolgában a kiskorúság állapotában.

Harmati Béla
ősgárdi lelkész.

Böjt V. vasárnapja.

Dél előttre. — János 13, 31—35.

1. Szövegmagyarázat.

Az előző versek Judás árulásáról és kizárásáról szólnak. Jézus messiási munkája, az Istennek való engedelmesség közepette a Sátán kezébe adatik. A cselekvés mégis az Ő kezében marad. Öntudatosan megy a halálba (27. b). A Sátán hatalmába adva, azonban mégis az Isten kezében.

Krisztusnak a sötét hatalmakkal való harca vége felé közeledik, hogy halálában s feltámadásában még a Sátán is az Isten dicsőségét szolgálja s kezdete legyen a „minden térd meghajlásnak“.

Judás árulásával kezdetét veszi a végső harc. S ehhez a kezdethez kapcsolja Jézus szavait, amikor arról szól, hogy most dicsőíttetik meg az Embernek fia.

A kérdés az, hogy mi ennek az oly sokat használt „dicsőség“ szónak az értelme. „Doxa“ jelentése a biblián kívüli nyelvhasználatban „dokeó“-val összefüggésében a) az a vélemény, mellyel én bírok, b) az a vélemény, mellyel rólam vannak. Az Ú. T.-ban ez az értelme eltűnik s jelent hírt, tiszteletet, fény, visszfényt, pompát, dicsőséget. A szónak az értelmet meghatározó tartalma pedig: az az isteni, mennyei fény, mely az Isten fenségét és magasztos voltát, az ő lényegét jeleníti meg. A „doxa“-ból származó „doxacó“ pedig ezt jelenti: részt venni, részt adni ebből a dicsőségből.

Ennek alapján szövegünk jelentése a következő. Amikor Jézus halálba indul (27. b), 33., 36. kk. v.) s ugyanakkor a Sátán is beteljesedés felé viszi a maga művét (30.), Krisztus messiási munkájában Isten az eddig elrejtett dicsőségét kijelenti, feltárja: nyilvánvalóvá teszi előttünk csodás isteni lényét. Amikor pedig ez most röviden, „ezennel“ bekövetkezik, Isten Jézust részelteti eme teljes dicsőségben. Kijelenti, hogy Jézus Krisztus ugyanaz az Isten. A tanítványok még nem vehetők fel ebbe a dicsőségbe (33. v.). Azért számunkra nem marad más, mint ennek a dicsőségnek mintegy földi vetületeképen az egymás szeretése, amely nem valami érzelmi hullám, hanem öntudatos akarattal egymás áldozatos szolgálása.

2. Igehirdetés.

Isten kijelenti dicsőségét.

Jézus Krisztus földi életútjának a vége felé közeledik. Megváltói munkája befejezést nyer. Most dől el a sötét hatalmakkal vívott harca. Jézus Krisztus kész a halálba menni. Azért szólítja fel Judást, az árulót, hogy amit cselekedni akar, azt hamar cselekedje. A felolvasott igét megelőző versek ugyanis Judás árulásáról és a tanítványok közül való kizárásáról szólnak.

Amikor Judás elment, hogy az Urat elárulja és kiszolgáltassa, akkor mondja Jézus: „Most dicsőíttetik meg az Embernek fia, az Isten is megdicsőíttetik ő benne.“ Most, amikor atyja iránti engedelmességből kész a halálba menni s most, amikor ki van szolgáltatva a sötét hatalmakkal, most jelenti ki benne az Úr az ő dicsőségét.

I. Isten dicsősége ... sokszor halljuk ezt a szót, de mit akar ez nekünk mondani? Hisz nem érzük fel ezt a fenséges Urat, nem tudjuk gondolatainkkal megragadni. Csendes, magános óráinkban hiába akarjuk az ő lényegét megfejtetni, nem tudjuk felérni. Nem bírjuk megismerni ezt az Urat, kiről azt mondják, hogy hatalmas és fenséges. A természetben járunk?... Látjuk keze nyomát, de nem tudunk lényére következtetni. Csodálatos, hatalmas Úr lehet, de lénye, valósága, dicsősége el van rejtve szemeink elől.

De nem örökre! Mert most történik valami csoda: a nagy bemutatkozás, a felhők mögül való előlépés. Most, amikor meg akar halni ez a Messiás, a Jézus, meg amikor el fogják árulni és keresztre feszíteni, kilép ez a Nagyúr zárkózottságából és elrejtettségéből. Isteni csodás fényességéből, fenségéből előlép s azt mondja, hogy ebben a Jézus Krisztusban megdicsőíti magát, megjelenti nekünk, hogy ki Ő, mi Ő s mit tesz s mit akar mivelünk. Fényes dicsőségét Jézus Krisztusban mutatja meg. Az egész Istent, a csodás Istent látjuk Jézus Krisztusban. Mert Isten Ő. Azt mondja szentigénk, hogy Isten megdicsőíti magát a Jézusban, de amikor az ő dicső lényét megmutatta Őbenne, akkor az Isten is megdicsőíti őt ő magában. Eme dicsőségnek, isteni életnek teljes részesévé teszi. Isten megjelenik benne, de meg őt is fel fogja venni abból a szolgálai formából s oly Istenné fogja tenni, mint saját maga. Fel fogja támasztani s a maga jobbára fogja ültetni.

Csodás ez a Jézus Krisztus. Olyan ember, mint mi s halálában s feltámadásában mégis maga az az elrejtett, rettegett Isten mutatja meg magát ennek az egész világnak. Olyan ember ez a Jézus, mint mi s mégis olyan Isten, mint az Isten. Érdemes lesz Őt figyelni, csodálni, körültapogatni, megnézegetni, jobban meghallgatni.

Hát tényleg annak a dicsőséges Istennek méltóztatna Benne hozzánk jönni? Bizony Ő jön hozzánk s mutatja meg magát s hozzá még oly gazdagon, hogy egész valóját, lényegét, lényét nem is bírjuk egyszerre meglátni, hanem egész életünkre van mit a Krisztuson szemlélnünk. De hát mit láthatunk meg ma abból a dicsőséges Urból? A feleletet az oltár előtti epistola adja meg.

II. Azt mondja ez az epistola, hogy ez a dicsőséges, ismeretlen Úr mennyei atya. Nagy szeretettel hajol le a földre, látja, hogy rengeteg itt az elrontott, meg elpocsékol, hiábavaló, tönkrement élet. S azért Ő azt mondja, hogy fáj ez neki, de nem is bírja, utálja azt az undok, hiábavaló, üres, értéktelen, bűnös életet. De akkor el kellene ezt seperni a föld színéről, mert Ő nem bírja a bűnt. Szentség az ő lénye. Mégsem tudja ezt megtenni, mert szeretet is az ő lénye. Megvált, kivált minket, de ezüstön, aranyon, holmi veszendő portékán nem tud. Szentsége a bűnös emberiség pusztulását jelentené, de szeretete inkább a saját szívébe vág s a nagyhetet adja, kereszthalálra

küldi helyettünk saját fiát. Szemléljük meg majd nagyon azon a héten, hogy hogyan mutatja meg Benne dicsőségét. Érettünk, éretted, érettem adja Őt halálra. Mily rettenetes Úr és mily szerető Atya s dicsőségét kijelentő Isten.

Nem bírja bűneinket, kiirtja azokat, de mily felfoghatatlan s érthetetlen módon. De csoda dolog és de jó dolog ebben a mi Istenünkben hinni!

De ha kiirtja bűneinket, akkor meg is tisztít azoktól, megszabadít, megvált tőlük, kivesz a sötét hatalmak karmaiból. A régi gonosz, hiábavaló élet helyett új életet teremt bennünk. Egészen megújul az ember, úgy mondják, újjászületik. Amikor az Isten megjelenti dicsőségét, az ő lénye, valója nem tud önmagában megállni; szüntelen adja magát s azt akarja, hogy mindenki részesüljön az ő életéből. S így adja nekünk is a feláradás és az örök élet reménységét és hitét.

III. Minket is elvisz majd Jézus oda a dicsőség honába, de most még nem mehetünk, még nem vehet fel az ő dicsőségébe. De az ő életét, lényét szüntelen sugározza belénk s azt parancsolja, hogy amint ő szeretett minket, úgy szeressük mi is egymást. S ez a szeretet nem valami érzelgősség, lelki felmelegedés, megindulás, elérzékenyedés vagy fellángolás, hanem öntudatos, önfeláldozó és áldozatos cselekvés. Mit jelent ez? Szolgálni embertársaimat! Jelenti az egyházért, annak ébredéséért, külmiszióért való imádkozást és adakozást; jelenti a nemzetért való imádkozást és áldozatot; felebarátaink üdvéért való aggódást, az ő anyagi megsegítésüket, javaiknak a megőrzését azok gyarapítását; az ő megbecsülését, a vele való keresztyén bánásmódot, munkája megérdemelt díjazását, a szív melegségét is; a szívnek imádságra, a pénztárcának adakozásra való hathatós megnyitását.

Tekintsen azért kiki szüntelen a Krisztusra, hogy meglássa rajta és benne az Isten dicsőségét, megértse ennek a dicsőségnek jelentését és az Istennek elének szabott akarátát.

3. Vázlat.

Isten kijelenti dicsőségét.

- I. Dicsőségét a Jézus Krisztusban jelenti ki.
- II. Mit jelent számunkra és
- III. Mit követel tőlünk ez a dicsőség?

Délutánra. — Fil. 2, 8.

II. Hitágazat d).

Ez az engedelmes ember, ki a keresztfahaláláig engedelmes volt; Ő az, aki megfeszítettett, meghalt és eltemettetett. S mindez érettünk történt. Sokat szoktunk erről az ő haláláról beszélni; magyarázzuk, hogy hogyan is volt, mit is jelent ez. Értelmünket gyarapítjuk sok szép és nemes gondolattal. Meg akarjuk értetni a kereszthalált s nem vesszük észre, hogy azt nem lehet. Mert én *hiszem*, hogy engem megváltott. Nem az értelem

a hit tárgya ez. Talán kevesebbet kellene magyaráznunk s többet vallást tenni a mi hitünkről.

Ha a Kátét többet tanulnánk s ismételnénk, talán többre vinnénk. Mondjuk csak el gyakran okoskodások és magyarázatok nélkül: „Hiszem, hogy... engem, elveszett és elkárhozott embert megváltott minden bűntől, a haláltól és az ördögnek hatalmából megszabadított és magáévá tett...”

Jó nekünk úgy olykor megvizsgálunk magunkat s amikor látjuk elveszett és elkárhozott voltunkat, vallani a hitünket, élni a hitünkből: „Hiszem, hogy... magáévá tett...” Bűn támad meg minket, kapaszkodjunk e hitvallásba; halál rémítene, ne felejtjük, hogy az a keresztfáig engedelmes ember már megszabadított hatalmától. Jön az ördög kísértésével, gyötörne hatalmával s nincs erőd, elalélsz s már hullanál a karjaiba, mily erő, ha tudod még mondani néki: „Hiszem, hogy... magáévá tett.” Igen, többet kell hinnünk és gyakrabban vallani ezt a hitet.

S ha valljuk hitünket, gondolkodhatunk afelett is, hogy hogyan is történt hát? De ez is hittel való gondolkodás lesz. Látjuk majd és értékelni tudjuk a keresztfáig való engedelmességet, Krisztus szeretetének a nagyságát és mondogatni fogjuk: „... nem arannyal, sem ezüsttel, hanem szent és drága vérével, ártatlan szenvedésével és halálával.” Értékelni és becsülni fogjuk ezt az ő halálát s szívünk mindinkább szeretetre és hálára gyulad, hogy ennyire szeretett Ő minket.

S aki így megváltott, így megszabadított s ezt ily drága áron tette, azt boldogan vallom Uramnak és hálás szívvel vallom a II. hitágazat magyarázatát: „Hiszem, hogy... nekem Uram, aki... ártatlan szenvedésével és halálával.”

Güttler Vilmos

soproni segédlelkész.

Bölesőtől a koporsóig.

Betegúrvacsorázatási beszéd.

Ján. 3 : 16. Úgy szerette Isten a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örökélete legyen.

Istennek ezzel a felolvasott igéjével köszöntelek, kedves testvérem. Ebben az igében adom át számodra Isten üzenetét, amely az Ő szeretetéről beszél. Isten nem általánosságban szeret, hanem egyénenként, személy szerint, ezért így alkalmazd saját magadra az igét: Úgy szeretett Isten engem, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogyha én hiszek Benne, el ne vesszek, hanem örök életem legyen. Ezt mondja néked az Isten. Úgy látszik, hogy tapasztalásaid, a valóságos tények ezt az isteni kijelentést éppenséggel nem igazolják, sőt inkább ellene mondanak. Ha Isten valóban szeret engem — kérded, — akkor miért látogatott meg engem beteg-

séggel, miért kell itt sínylődnöm betegágyamon tehetetlenül, nyomorult-
tan? Hiszen, akit szeretünk, azt óvjuk, kíméljük, annak nem okozunk
fájdalmat! Hol van hát itt az Isten szeretete? Gondold meg először is
azt testvérem, hogy a hívő keresztyén ember hit dolgában nem a maga
tapasztalásai után indul, hitét nem attól teszi függővé, hogy tapasztalásai
mennyre igazolják, vagy cáfolják azt, amit ő hisz. A keresztyén ember
hite egyedül az Isten kijelentésére, az Ő igéjére támaszkodik, hisz az
Isten kijelentésének igazában akkor is, ha minden tapasztalása annak ellene
mond is. Isten több és nagyobb, mint a tapasztalásunk. Lehet, hogy nem
értjük meg, Isten mit miért tesz. Dehát kicsoda érthetné meg Isten
dolgait? Nem megérteni kell azokat, hanem hinni abban az Istenben,
aki életünk minden dolga mögött ott van. Ott van a te betegséged és
szenvedésed mögött is. Ott se hagyott el téged, itt is szeret éppúgy, mint
ahogyan szeretett, amikor egészséges voltál. Ezt ismételd meg magadban,
ezt mondogassa a szíved: Isten szeret engem. Bizalommal teszem hát
le sorsomat az Ő kezébe. Nem kérek Tőle mást, mint csak azt az egyet,
hogy az Ő szeretetébe vetett hitemet ne engedje meglankadni. Ūzd el
Uram a Sátán gonosz kísértését, amellyel hitemet akarná elrabolni tőlem.

Azután gondold meg testvérem azt is, hogy Isten ebben az igében
mivel adja jelét, bizonyosságát az Ő szeretetének. Nem abban van az Ő
szeretetének bizonyága, hogy megóv a betegségtől, szenvedéstől, hogy
jól megy a sorsunk a világban, hanem az a bizonyága az Ő szeretetének,
hogy: „egyszülött Fiát adta miérettünk“, ami bűneinként, a mi megtar-
tásunkért, hogy nekünk békességünk legyen Ővele, hogy minden akadály
elháríttassék Ő közötté és mi közöttünk, hogy nekünk örök életünk
legyen.

Istennek a bejelentése, amit az Ő igéjéből hallottunk, ime nemcsak
hallhatóvá, hanem láthatóvá, kézzelfoghatóvá is lett számodra: az Ūr
szent vacsorájában, a Krisztus töretett szent testében, kiontatott szent
véreben. Mindez teéretted. Reád gondolt az Isten, amikor Krisztust adta,
reád gondolt Krisztus, amikor meghalt a keresztfán. Most itt van, hogy
éretted is, a te megtartásodért, a te örökéletedért halála érdemében
részeltesen.

Fogadd el hittel, bűnbánattal, hálaadással Isten szeretetének bizony-
ságát.

Molitorisz János
esperes, Celldömölk.

Katedrán

A konfirmáció a keresztséghez, úrvacsorához és egyházhoz való viszonyban.

Hogy a konfirmáció kérdésével való beható és alapos foglalkozás
időszerű és fontos, bővebb bizonyításra nem szorul. *Időszerű egyrészt*,
mivel a konfirmáció felfogása és értékelése terén a legnagyobb zűrzavar
uralkodik. „*Quot capita tot sententiae.*“ Ahány konfirmációi káté, majd-
nem ugyanannyi féle meghatározása a konfirmációnak, legtöbbszörre a

keresztység- és reformációellenes értékelése és felfogása alapján. *Időszerű a konfirmációval való foglalkozás másrészt, mivel igen nagy rés, illetve hézag áll fenn a konfirmáció agendaris értékelése és annak híveink egy részéről való értékelése között. Agendáink egy része túlértékeli, híveink egy része nem értékeli a kellő mértékig. Fontos a konfirmációval való foglalkozás, mivel egyházunk eminens érdekei fűződnek ahhoz. A konfirmáció révén egészíti ki magát újra meg újra egyházunk a felnövekedő nemzedékekből. Mindez magában foglalja azt az elutasíthatatlan követelményt, hogy állapíttassék meg a konfirmáció egységes elvi lényege és tartalma, részesíttessék a megfelelő egységes értékelésben s állapíttassék meg egyházunknak azzal kapcsolatos tevékenysége úgy, hogy abból áldás származék úgy a megkonfirmáltakra, mint az egyházra nézve.*

Ha azonban a konfirmáció lényegét elvileg és tartalmilag helyesen akarjuk megállapítani s annak, mint egyházi cselekvénynek, elemeit és lefolyását helyesen akarjuk kialakítani, akkor ezt nem tehetjük anélkül, hogy át ne tekintsük röviden azt a történeti fejlődést és változást, melyen a konfirmáció kezdettől fogva a mai napig átesett. Csak így értjük meg a konfirmáció felfogása terén ma tagadhatatlanul fennálló zavart s csak így leszünk képesek a konfirmáció helyes lényegének a felismerésére és megállapítására, valamint a vele kapcsolatos egyházi tevékenység helyes kialakítására.

A konfirmáció tételes alapját vagy szokását sem az újszövetségben, sem az apostoli egyházban nem találjuk. Acta 8, 17 a konfirmáció alapjául nem vehető. Az ott említett „kézrátévés“ nem volt külön, a Szentlelket közvetítő cselekvény. A kézrátévés és azzal kapcsolatos kenet (chrisma) a keresztiséggel szorosan összefüggő szokás volt. A kézrátévést csak később választotta el az egyház a keresztiségtől; sacramentális jelleggel ruházva fel azt. Jelentősége abban állt, hogy a keresztiséggel elnyert, részleges, csak az eredendő bűnt eltörlő isteni kegyelmet teljessé tegye. Így lett belőle a bérmálás szentsége, mellyel függő viszonyba került a keresztiség szentségének a kegyelem közlése szempontjából való teljes érvénye és értéke. A bérmasszentséget a reformátorok, mivel annak a Szentírásban alapját nem találták, mint visszaélést, elvetették.

Luther maga konfirmációt nem vezetett be. Mégis elég korán szokássá lett az az evangélikus egyházban. Luther nem ellenezte, de nem is emelt határozottan szót mellette. Legkorábban Bucer Márton konfirmált Hessenben 1539-ben. Luther reformátortársai egyrészt az elvetett bérmasszentség pótlására, másrészt az anabaptisták ellensúlyozására vezették be a konfirmációt. A bérmasszentség révén kapcsolódott a konfirmációhoz az egyház felnőtt tagjai sorába való felvételnek a gondolata és az úrvacsorához való bocsátás. Az anabaptisták ellensúlyozása érdekében viszont a gyermekkeresztiség által megkövetelt catechetikai tevékenység fűződött a konfirmációhoz. A catechetikai oktatás ünnepélyes befejezése volt a konfirmáció. A konfirmáció cselekvény lényegéhez tartozott: 1. a gyermek emlékeztetése megkeresztelésének tényére, 2. nyilvános vallásfétel, 3. vizsga az egyház főbb tanításaiból, 4. minden istentelenségnek való ellentmondás, 5. buzdítás az elnyert tanításhoz, hithez, egyházhoz való hűségre és ragaszkodásra, 6. úrvacsora.

A reformátoroknál a főhangsúly a konfirmációval kapcsolatos catech-

etikai oktatásra esik. Maga a konfirmáció nem akar más lenni, mint a keresztségre alapított catechetikai oktatás és az úrvacsora között álló, mélyrehatni igyekvő, buzdító befejezése az oktatásnak és ünnepélyes megnyitása az úrvacsorához való bocsátásnak. A reformációkorabeli konfirmáció nem akart más lenni, mint átmenet, mint híd a gyermekkeresztségtől az úrvacsora méltó, tudatos, hívő vételére.

A reformátoroknál még nem találjuk nyomát annak a felfogásnak, amely a konfirmációt a keresztségben, az Istennel kötött szövetség megújításának és szubjektív megerősítésének tekinti. Ők még nem statuáltak keresztség és konfirmáció között tartalmi összefüggést, hanem csak logikai, időrendi kapcsolatot. E szerint a konfirmáció feltételezi a gyermekkeresztséget, mint alapot, a keresztség viszont magában foglalja, mint követelményt, a catechetikai oktatást, melynek „relatív“ mértékben való eredményességéről nyilvános vizsga révén győződik meg az egyház. Meggyőződik arról, hogy a catechumen eljutott a keresztyén ismeretnek oly fokára, hogy tudatosan vallást tehessen hitéről s ellene mondhasson a Gonosznak. Ehhez kapcsolódik a kézrátévés — sacramentális jelleg nélkül — a konfirmáltért való imádkozás és a tett fogadalom betartására való buzdítás.

Az úrvacsorához való viszonyban a konfirmáció dokumentálása volt annak, hogy a gyermek eljutott a keresztyén ismeretnek és hitnek oly fokára, amely mellett botránkozás nélkül bocsátható az Úr vacsorájához. Ezt az első communiót tekintették az egyház teljes jogú tagjai sorába való felvételnek.

Ez a konfirmáció eredeti lutheránus felfogása. Főlényege az úrvacsora méltó vételére előkészítő catechetikai oktatás s ezáltal a gyermeknek tudatos hitre való elvezetése. Nyilvánvaló, hogy a konfirmáció eme felfogása legcsekélyebb mértékben sem érinti a keresztség szentségjellegét és jelentőségét.

Később a bérmaszentség hatása alatt a konfirmáció bizonyos fokú sacramentális jelleget nyert a keresztség teljes érvényének és kegyelemközlő jelentőségének a rovására.

Majd református befolyás folytán az igazi egyházba való felvétel gondolata kapcsolódott a konfirmációhoz. Kálvin szerint ugyanis az igazi egyház a *coetus praedestinatorum*, illetve a „*coetus electorum*“. A keresztség által a gyermek csak a „*coetus vocatorum*“ tagjává lesz. Ebből a „*coetus vocatorumból*“ egyházfegyelmi úton válik ki „a *coetus electorum*“, Istentől választott népe, az igazi egyház. Ennek tagjává a gyermek csak a konfirmáció által lesz. S mikor a gyermek fogadalmat tesz, ennek a „*coetus electorumnak*“ fogad engedelmisséget. Tehát bizonyos egyházfegyelmi momentum kapcsolódik a konfirmációhoz, mely nem mentes teljesen a szeparatiztikus jellegtől sem.

Itt is rövidséget szenved a keresztség szentségjellege és kegyelemközlő jelentősége. Nem a keresztség, hanem a konfirmáció által lesz csak a gyermek a „*coetus electorum*“, az igazi egyház tagjává és ezzel az isteni kegyelem teljes jogú részesévé. A keresztség, mint a keresztyén egyházba való felvétel alapvető szentsége, csorbát szenved.

A reformációt követő 2 évszázadon át a konfirmáció általános, nagy jelentőségre az evangélikus egyházban szert tenni nem tudott. Ez logikus módon folyt a keresztség és az egyház lutheri felfogásából. A keresztség

lutheri felfogása kizárta a konfirmációhoz másutt kapcsolódó sacramentális, a keresztséget kiegészítő jelentőséget. Az egyház lutheri, evangéliumszerű felfogása viszont távoltartotta a konfirmációtól a másutt ahhoz kapcsolódó egyházfegyelmi érdeket és szeparatistikus törekvést. Az „Interim“ idején sok helyen el is hagyták a konfirmációt. Ahol megtartották, ott lényege a catechetikai oktatás és az úrvacsorára való előkészítés maradt.

Az evangélikus egyházban a konfirmációt Speuer és a pietizmus emelte ismét nagyobb jelentőségre. A pietisták a konfirmáció felfogásában elhajoltak a reformáció lutheri irányától. Úgy fogták fel a konfirmációt, mint a keresztségben az Istennel kötött szövetségnek a konfirmandus részéről való szubjektív, tudatos megújítását. E szerint a felfogás szerint a konfirmandus nem „konfirmáltak“, hanem ő „konfirmál“. Tudatosan igent mond, hitvallása és fogadalomtétele által hozzájárul ahhoz a kétoldalúnak gondolt szövetséghez, melyet a keresztségben keresztszülei kötöttek Istennel az ő nevében. Ezt a tudatos hozzájárulást a keresztségben kötött szövetséghez és a keresztségben elnyert isteni kegyelemnek egy meghatározott időpontban való tudatos elfogadását bizonyos mértékig pontosan kidolgozott methodus szerint előkészíteni a konfirmandus lelkében és szívében a pietisták szerint éppen a konfirmáció feladata.

Nyilvánvaló ebben a felfogásban a konfirmációnak tulajdonított ébresztő jelleg és jelentőség. „A pietisztikus konfirmáció az ébreszt: természetű konfirmációoktatás révén és a szívre ható konfirmációi ünnepély által a gyermekek megtérését akarja eszközölni.“ Az egyházba való felvétel gondolata viszont hiányzik belőle. Azt a gondolatot, amely szerint a konfirmáció a gyermeknek az egyházi közösségben való megerősítése is, amelynek megkereszteltetése által tagjává lett, a piétizmus elejtette. Ezért az egyház a konfirmációnai sokszor jelen sem volt.

Bizonyos, hogy Speuer a konfirmációra vonatkozó fenti felfogásával nem akarta a keresztség szentségjellegét lefokozni és kegyelemközlő jelentőségét gyöngíteni. Elvileg Speuer és a pietisták is elismerték a keresztség objektív szentségjellegét, az isteni kegyelem közlése és a keresztyén élet létesülése szempontjából való alapvető jelentőségét. De az ébredés, az öntudatos elfogadás, valamint az ezzel járó szubjektív élmények, érzések és affectusok túlzott hangsúlyozásával együttjárt az, hogy a keresztyén új élet keletkezése szempontjából a hangsúly a keresztség szentségéről egy második egyházi cselekvényre, a konfirmációra tolódjék át, nem annyira mint papi szakramentális tevékenységre, hanem inkább mint a konfirmandus „öntevékenységére“. A „konfirmandus“-ból „konfirmans“ lett.

Hogy a konfirmáció pietisztikus felfogásából megfelelő következetesség mellett a keresztség szentségjellegének s kegyelemközlő, alapvető jelentőségének a csökkenése folyik, az tagadásba nem vehető.

A magyarországi pietisták is úgy fogták fel a konfirmáció és keresztség viszonyát, mint Speuer. Sz. Bárány János dunántúli püspök a kerület részére 1756. kiadott püspöki instrukciójában szintén így határozza meg a konfirmációt: „Confirmatio est reivatio foederis baptismatis cum Deo.“ A konfirmáció a keresztségi szövetségnek Istennel való megismétlése, megújítása. Ez a meghatározás szintén tartalmi összefüggést állapít meg keresztség és konfirmáció között s elismerése annak, hogy a keresztség a konfirmációban való szubjektív megismétlésre, illetve megújításra szorul.

Amely pillanatban pedig ezt elismerjük, abban a pillanatban *legalább is részleges módon tagadásba* vettük és *lecsökkentettük a keresztségnek az isteni kegyelem közlése szempontjából való teljes és objektív érvényű szentségjellegét és jelentőségét*. Szerény meggyőződéseim szerint tehát az igazság sérelme nélkül állítható a *pietistákról*, hogy *nem ismerték a keresztségnek ama, az egész Újszövetség szellemével megegyező és a krisztusi váltság teljes elismerése és megbecsülése által is megkövetelt jelentőségét*, amely szerint a keresztség *nem az embernek az Istennel kötött kétoldalú szövetsége*, amely az ember részéről való pótlásra és megújításra szorul, *hanem az Istennek szabad kegyelmi ténye*, amely által a Jézus Krisztus érdeméért irgalomból és szeretetből, az embernek *önvédelme és szubjektív hozzájárulása nélkül közli és juttatja birtokul* atyái kegyelmét. Nem ismerték fel a *pietisták a keresztségnek az egész evangélium szellemének megfelelő ama jelentőségét*, amely szerint a keresztségnél *nem az a fő, amit az ember hoz és tesz*, hanem az, *amit a kegyelmes Isten ad és cselekszik*. Világos az, hogy a keresztségnek a *konfirmációval kapcsolatos pietisztikus felfogása megfelelő következetesség mellett feltétlenül a gyermekkeresztséget értelmetlen visszaélésnek minősítő szekták felfogásába torkollik bele*.

Azért időztem ennyi ideig a keresztség pietisztikus felfogásánál, mivel ez a *felfogás és a konfirmációnak ebből folyó, téves meghatározása lett hosszú időre általánossá egyházunkban s adott erős érvet a gyermekkeresztség megvetőinek a kezébe egyházunk ellenében*. Akad Káté iskolánkban, amely egyenesen így határozza meg a keresztséget: „*Durch die Tufe schliessen wir mit Gott einen Bund, oder eine Lebensgemeinschaft*.” Csak következetesség, ha ugyanez a Káté később ezt mondja: „*Was die Taufpaten statt ihnen (!?) versprochen hatten, versprechen die Kinder selbst bei der Konfirmation. Jed er Konfirmation wird der Taufbund von den Kindern selbst erneuert und befestigt*.” Egyik magyarnyelvű konfirmációi Káté viszont ezt mondja: a konfirmáció „*az az egyházi szent cselekvény, amelyben egyrészt mi erősítjük meg azt a hitvallást és fogadást, amit keresztelésünk alkalmával szüleink és keresztszüleink tettek helyettünk, másrészt pedig a lelkész erősít meg bennünket kézrátévéssel* abban, hogy a keresztyén egyház felnőtt és azért teljes jogú tagjai lehetünk.” Mindezekben a *meghatározásokon megérzik a piétizmus hatása*, mely szerint a keresztség az embernek Istennel kötött, jobban mondva *helyette a keresztszülők által Istennel kötött szövetsége s a konfirmáció ennek a szövetségnek a gyermek részéről való megismétlése, megújítása és meg erősítése*.

Itt röviden csak megjegyzem, hogy úgy a keresztségről, mint a konfirmációról *teljesen távol kell tartanunk a szövetség képzetét, még abban a formájában is, hogy a keresztségnél az Isten és a gyermek közé beiktatjuk, mint a gyermek helyetteseit, a keresztszülőket, akiket aztán a konfirmáció alkalmával felmentünk kötelezettségeik alól*.

A keresztség és konfirmáció piétisztikus összekapcsolása és értelmezése mellett csak következetességre vall, ha *evangélikus egyháztagok is igen gyakran ezt mondják: itt és itt, ekkor és ekkor, ennél és ennél a lelkésznél konfirmáltam*. S ezen az alapon nyer csak *jelentőségét a konfirmáció ünnepélyes, jubiláris megismétlése is*.

Egész természetes a fentiek alapján aztán az, hogy a piétisztikus

konfirmációnál a hitvallás- és fogadalomtételen van a főhangsúly. Ezekben történik a keresztség szövetségének a megisméltése. Ezért van tulajdonképpen az egész konfirmáció.

A pietizmus egyébként megtartotta a reformációkorabeli konfirmáció egyéb elemeit, de a catechetikai tevékenység célja nem annyira a keresztyén ismeretek közlése volt a hitre nevelés céljából, mint inkább a megteréssel kapcsolatosan követelt szubjektív lelki élmények előkészítése és előidézése. Fogadalmát a konfirmandus kézadással erősíti meg. A hitvallás és fogadalom lehetőleg nem megadott formula, hanem szubjektív színezetű, önálló bizonyosság- és vallástétel alakjában történik, Speuer nyomán a piétizmusban az a törekvés nyilvánul meg, hogy a konfirmációt a keresztyén új élet kezdő és alapvető aktusává tegye.

A piétizmus által öntudatlanul előkészített és az azt követő racionalizmus a szentségekkel együtt a konfirmációt is kiüresítette s megfosztotta igazi vallásos tartalmától. A keresztség az „értelmesek gyülekezetébe” való felvételle lett. A „konfirmáció lett ennek ünnepélyes megisméltése az egyházi nagykorúsítás” jelentésével. A konfirmáció oktatás merő moralizálássá, gyakorlati erkölctanítássá válik.

A kiöntött belső tartalmat annál több külső dísszel igyekezett a racionalizmus pótolni. Virág, koszorú, díszes ruha, váltakozó énekek nem hiányozhattak a konfirmációnál.

A racionalista konfirmáció külsőségei ma is megvannak. S érdekes, hogy ma ezeket a külsőségeket éppen a komolyabb irányok kedvelik. Igaz, hogy szubjektív hangulatok és affektusok keltésére az ilyen dolgok alkalmasok.

A racionalizmus a konfirmációhoz sok, attól idegen gondolatot is csatolt, így az iskolától való szabadulás, az inaskodás megkezdésének a gondolatát. A racionalista konfirmáció így nem az egyházba, hanem abból kivezetett, a megkonfirmáltak függetlenítette iskolától, lelkésztől, egyháztól és felszabadította azok befolyása alól. Egyszerű híveink körében ma is ilyenekben látják a konfirmáció lényegét és ilyenek szerint értékelik. S így igen nagy űr tátong a konfirmáció egyházi, agendaris értékelése és híveink egyrészeről való értékelése között.

A XIX. század folyamán aztán a konfirmáció fent jellemzett felfogásai érvényesültek. Schleiermacher és mások a pietista értelemben fogták fel, mint a keresztség szövetségének a megújítását. Mások református befolyás alatt az igazi egyházba való felvétel gyanánt tekintették s az érett keresztyének gyülekezetét akarták a konfirmáció révén gyűjtögetni. Kálvini törekvés, amely aztán a szabad egyházakban talált elfogadásra. Akadtak, akik az úrvacsora köré gyülekező egyházi közösséget akarták a konfirmáció révén megalkotni s ebbe való felvételleként ítélték meg a konfirmációt. Tehát hol a keresztség, hol az úrvacsora, hol viszont a tökéletes egyház eszméje volt az, amiből kiindulva, igyekeztek a konfirmáció lényegét és jelentőségét megállapítani és meghatározni.

A jellemzett felfogások különböző elemei nagy tarka-barkaságban jelentkeznek a mai konfirmációban is, akár annak belső lényegét vagy meghatározását, akár külső lefolyását tekintjük. Nem egyszer találjuk összeházasítva is az egyes felfogásokat.

(Folytatjuk.)

Schmidt János
györkönyi lelkész.